839.82
B63t

THE UNIVERSITY

OF ILLINOIS

LIBRARY

GERMANIC
DEPARTMENT

839.82
B63t

TROENS MAGT

JOHAN BOJER

TROENS MAGT

SKUESPIL I FEM AKTER

KRISTIANIA OG KJØBENHAVN
GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
1909

839.82
B63t

Copyright 1909
by Gyldendalske Boghandel
Nordisk Forlag

TRYKT I CENTRALTRYKKERIET, KRISTIANIA

PERSONERNE:

KNUT NORBY, SKOGEIER OG GAARDBRUKER
MARIE, HANS HUSTRU
INGEBORG, LAURA, EINAR, DERES BARN
WANGEN, FALLITERET HANDELSMAND
FRU WANGEN
PRESTEN
SMEDEN
MADS HERLUFSEN, KAKSE
THORA PAA LIDARENDE
LANDHANDLERENKEN
LARS KLEVEN, EN GAMMEL GUBBE
LENSMANDEN
FOLKEHØISKOLEBESTYREREN
ET RETSBUD
EN PIKE HOS WANGEN

HANDLINGEN FOREGAAR PAA LANDSBYGDEN I NORGE

13F13 Hamm, 95
224275

FØRSTE AKT.

Stuen paa Norby. Et kaksehjem med plüsbetrukne lænestole og sofaer. I bakgrunden to fag vinduer. Paa høire væg to døre, og mellem dem en ovn. Den bakerste dør fører til entréen, den forreste til spisestuen. I forgrunden paa venstre væg et skrivebord med spredte papirhauger. Midt paa væggen en dør ind til storstuen. Billeder av konger og keiserfamilier paa væggene. Mellem vinduerne i bakgrunden et vægur, hvis kasse naar fra gulv til loft.

Vinterkveld med lampelys.

Fru Marit Norby, en graahaaret kvinde mellem femti og seksti, i mørk kjole og med sølvkjæde om halsen, sitter alene og strikker. Hendes ansigt er lidt stramt, men trækkene fine. Om lidt reiser hun sig og gaar hen til vinduet og ser ut. Saa sukker hun og sætter sig igjen.

INGEBORG

en pike i seksogtyveaarsalderen, blek og med fjerne, tungsindige øine, kommer fra spisestuen.

INGEBORG

Huf, den her kulden!

MARIT

Hørte du nogen dombjælder?

INGEBORG

Nei. —

Lidt efter.

Men sæt at vandspringet i kjøkkenet fryser det ogsaa du. Ja, for i stalden og fjøset er det allerede stoppet op. Hvad skal vi gjøre, mor?

MARIT

Vi faar høre, hvad han far din siger. Men nu blir det saa sent for ham, at jeg snart blir fælen.

INGEBORG

Aa, disse møter i kommunestyret pleiér da at trække ut.

MARIT

Bare han ikke finder paa at kjøre hjem over isen. Jeg faar ikke ut av hodet den der tømmerkjører, som satte livet til igaar.

INGEBORG

Det kan jo hænde, at der er ett eller andet, som han far vil sætte igjennem ikvæld igjen. Og da vet du, han pleier ikke at gi sig saa let.

MARIT

Motparten gir sig heller ikke saa let. Om det saa er det mindste kræ, saa jamæn skal det da spytte paa Norbyen lel.

INGEBORG

Aa, han far pleier da at klore dem ut av øinene sine, naar han først vil.

MARIT

Ja, naar han *vil* ja.

LAURA

sytten aar, blond, fra høire.

Aa, du store min for et veir, mor.

MARIT

Farer du ute saa naken da, jente?

LAURA

Men her er da det deiligste maaneskin.

MARIT

Kanske maanen har begyndt at varme nu.

LAURA

Aa, pyt — varme. Du skulde se skogaaserne blinke med rim, og inde i dalen er det saa svart i skyggen, og ute paa sjøen er det lange veie av sølv . . .

MARIT

Lange veie av sølv. Er det paa pikeskolen i byen du lærer sligt tull.

LAURA

Aa, det er sandelig saa morsomt at komme hjem en liten trip igjen. Jeg har været i stalden og klappet hestene og i fjøset og snakket lidt med kalvene og lammene — og i borgstuen og foræret

pensionisterne lidt smaatteri. Tænk, den gamle budeien ligger tilsengs nu du.

INGEBORG

Hun har ligget i hele vinter hun.

LAURA

Men du, der er da vist ingen, som bærer sig saa makeløst ad mot de avdankede tjenerne sine som han far. Det hører jeg alle si. Og det maa da koste, du, at la de gamle stabeiserne gaa der og ingenting bestille. Bare snakke om gigten her og pinen der og ellers bare tygge tobak og spytte og æte og sove.

MARIT

Du synes kanske vi skulde gjøre som de andre gaardmænd — sende tjenerne paa fattigkassen, naar de ikke orker mer. De der stabeiserne som du siger — de har nu tjent her paa gaarden i et halvt hundredaar, de. Og da er det vel ikke saa urimeligt, at de faar kvile sig nu.

LAURA

Er det sant du, at han far er saa styggelig rik.

MARIT

Har folk fortalt dig det og nu?

LAURA

De siger det alle inde i byen. Aa, er du datter av skogkongen, siger de. Han bedstefar hed sølvdalerkongen, og han far skogkongen. Tømmerkongen. Og da maa vel jeg være prinsesse da.

MARIT

Ja, du ser mig rigtig ut for en prinsesse.

LAURA

Men lad mig nu faa lov at ta en liten skitur mor, bare en bitte liten. Bare en halv time. Han Jens fjøsdreng lovte at følge mig.

MARIT

Skal prinsessen ut sammen med fjøsdrengen.

INGEBORG

Vet du hvad, Laura — klærne dine kunde sandelig trænge at bli lappet nu, mens du er hjemme.

LAURA

Ja, tak det var snilt av dig det, Ingeborg.

INGEBORG

Nei hør! Indbilder du dig, at jeg skal staa paa pinde bestandig.

LAURA

Ja, naturligvis. Var det ikke dig, som engang sa, at du herefter bare skulde leve for andre.

MARIT

advarende.

Laura, Laura.

INGEBORG

tar sig over panden, sukker.

Ak ja, san —

reiser sig og gaar mot venstre, men vender pludselig i døren.

Forresten, Laura, jeg kan vel igrunden godt se til med klærne dine. Jeg har ikke saa meget at gjøre nu.

Ut.

LAURA

Uf nei da — forstaar hun ikke spøk heller nu.

MARIT

Du skulde passe munden din du.

LAURA

Sig mig — gaar hun der og grubler og funderer over det samme bestandig?

MARIT

Jeg er ræd for det. Skjønt hun stræver da og sliter fra morgen til kvæld for at faa det ut av tankerne.

LAURA

sagte, tæt hen til moren.

Hvis det skulde hænde mig noget lignende, mor, — at vi begge, han og jeg, hadde gaat der og glædet os til at flytte sammen — og kjøpt det hele til bryllupet — hi, hi! — Og han saa pludselig skulde gaa hen og dø — nei jeg tror jeg la mig tilsengs jeg — og nægtet at spise — liksom dronningerne før i tiden.

MARIT

Da synes jeg, Ingeborg tar det mere fornuftig. Hun har fundet trøst hos vorherre hun.

LAURA

Ja, men hvis nu Ingeborg havde valget mellem vorherre og saa at faa igjen kjæresten sin . . .

Holder sig pludselig for munden og ser forskrækket paa moren.

MARIT

strengt.

Det var godt, du stoppet nu. Jeg undres paa, hvad Dere lærer paa den pikeskolen jeg.

INGEBORG

ind.

Nu hører vi dombjælder.

MARIT

reiser sig.

Gudskelov. — Men det var vel ikke borte fra isen?

INGEBORG

Jo, jeg frygter for det.

MARIT

Trøste mig, — nu i svarte kvælden. Og han som lovte at fare landeveien.

LAURA

Der er maaneskin, mor.

MARIT

Aa du med dit maaneskin. Tror du isen blir sterkere for det.

Til INGEBORG

Var han langt borte paa bugten.

INGEBORG

Jeg kunde ikke se ham endnu. Men jeg kjendte bjælden.

MARIT

Aa, herregud, bare hán nu ikke gjør en ulykke paa sig. Det er sandelig uvittig av ham. Jeg kjender mig rent syk.

INGEBORG

Aa, vær rolig, mor. Den Gud vil bevare er uten al fare.

MARIT

Er han langt ute, saa kan jo ingen høre ham rope heller, om det skulde gaa galt. Du faar ut og lye igjen, Ingeborg.

INGEBORG ut til høire.

LAURA

Men hvis der skulde være noen raak, mor, saa ser han den nu, slik som maanen skinner.

MARIT

Snakker du fremdeles om maanen du?

SMEDEN

ind fra høire.

Godkvæld i huset.

LAURA

Nei er det smeden. Godkvæld. Hvorledes staar det til, gammelen.

SMEDEN

Aa, det gaar da en dag om senn. Og frøkna har det vel bare godt i byen.

MARIT

vender sig fra vinduet.

Aa, er det dig Aslak.

SMEDEN

Ja, nu har jeg reparert de der dørlaasene.

MARIT

Og saa var det vel betalingen, da.

SMEDEN

Nei, var det ligt sig. Nei, jeg vilde nu bare høre, om frua vet nyheten.

MARIT

Nyheten?

SMEDEN

Ja, nu faar De likevel ret fru Norby.

MARIT

Hvordan ret?

SMEDEN

Jo, her er store hændelser siden igaar. Og Gudhjælpe dem det gaar ut over.

MARIT

Men kjære, hvad er det da.

SMEDEN

Bygdens store mand, han, som har snakket saa vakkert om smaafolk — jo — jo — san.

MARIT

Hvad er det med bygdens store mand. Hvem mener du? Kom dog frem med det engang.

SMEDEN

Det er han Wangen naturligvis.

MARIT

Ja, hvad er det med han Wangen? Er han død, eller syk, eller har han sat ild paa — naa?

SMEDEN

Det er Gudbedre det, som værre er.

MARIT

Saa er han vel blit rent gal da.

SMEDEN

Fallit.

MARIT

Hvad? — det er da ikke . . .

SMEDEN

Teglværket og handelsboden ramlet overende, arbeiderne paa bar bakke og snydt for hele sparekasseindskuddet, og kjæltringen selv sender os regninger paa ting vi har betalt kontant for længe siden.

MARIT

med en stille latter.

Nei jasaa da.

Truer med haanden.

Aaja, det gaar slik — den, som graver grav for andre . . .

ler som før.

Saa faar kanske vi være i fred ogsaa en stund.

SMEDEN

Det blir mange, som faar sin smæk av den fallit. Og alle har jo ikke saa sterk ryg til at bære det som han Norby.

MARIT

Som han Norby? Vi har intet med han Wangen at bestille vi.

SMEDEN

Saa? Det var rart.

MARIT

Har du hørt, at vi . . . at han Knut Norby?

SMEDEN

Aanei, kanske jeg forsnakket mig. Men her tales om en garanti paa et par tusen hos en grossererer i hovedstaden.

MARIT

Som vi skulde staa inde for.

SMEDEN

Saa siges det.

MARIT

Da vet jeg gudskelov det er løgn. For han Knut har da lovet mig for flere aar siden, at kautionere for nogen, det blev der aldrig noget av mer. Vi har tapt nok.

INGEBORG

ind.

Nu er han oppe ved landet.

MARIT

Endelig. Det er sandelig for galt av ham at skræmme folk slik.

SMEDEN

Om forladelse — men det er altsaa sikkert og visst, at han Norby ikke har skrevet paa for han Wangen.

MARIT

Ja, det kan du stole paa Aslak. For det har aldrig Knut nævnt noget om til mig. Vi skriver aldrig paa for nogen mer, vi paa Norby.

SMEDEN

Hm. Ja, da blir det nok slemt for han Mikkel da.

MARIT

Ja, det faar bli saa slemt det vil.

SMEDEN

gnider sig i hænderne.

Og da kommer nok den store mand til at faa danse i tugthuset.

MARIT

Er det han Wangen du taler om.

SMEDEN

grunder.

Hvis han Norby ikke har skrevet paa den garanti, saa er jo navnet falskt. Og da faar det jo ikke hjælpe, om kjæltringen aldrig saa meget er søn av en fut.

Dombjælder høres.

MARIT

Der er han.

SMEDEN

Ja, godnat da.

MARIT

Nei vent nu, saa faar du høre selv.

Det stamper i gangen til høire. Knut Norby, en gubbe i 60-aarsalderen, kommer tilsyne i døren i pels og med svøpe i haanden. Hans mørke helskjæg er rimet.

NORBYEN

brummer.

Her er ikke lys i gangen nu igjen.

INGEBORG

Aa, det er naturligvis mig, som har glemt.

Hun skynder sig hen og hjælper ham ytertøiet av. De store, skindforede kjørestøvler spænder han mod dørstokken, og INGEBORG tar dem og pelsen og gaar ut i gangen.

NORBYEN

efter hende.

Sig til gutten, at han ikke gir svarten vatn nu straks. Han var saa svedt.

Vender sig ind mod stuen og aander i hænderne.

Han kjendes ute paa isen ikvæld. Og saa stiv som en blir av at sitte saa længe i slæden.

MARIT

Du skræmmer vettet av én du Knut. Du har kanske lyst til at kjøre ned baade dig selv og hesten.

NORBYEN

lystig.

Hvis jeg gjorde det, mutter, saa skulde her bli fest i bygden.

MARIT

Aa, du snakker som du har vet til.

NORBYEN

Jo, da skulde her holdes kalas over at de var kvit mig. Mads Herlufsen først og fremst for saa fik han skogene alene at rumstere med. Og saa politikerne og folkehøiskolebestyreren og hele slænget. Hurra over hele linja, for nu er Norbyen paa havsens bund. — Hør, har du en kop varm melk, rigtig varm. Det var kalt ikvæld.

INGEBORG,

som er kommet ind.

Jo, melk har vi da.

Ut første dør til høire.

NORBYEN

Nei, men er det ikke Lauraungen da. Godkvæld, vesla mi! Velkommen hjem.

Klapper hende.

Du er vel ikke gift endnu?

LAURA

Hi, hi, hi.

MARIT

Aa, du da!

NORBYEN

Skal vi faa beholde dig længe nu da, barnet mit.

LAURA

Bare over helgen. Saa maa jeg avsted igjen.

NORBYEN

Du faar ikke læse slik, at du blekes bort for os. Hils læreren fra Norbyen du — og sig det.

MARIT

Hvorledes gik det med dig da, Knut?

NORBYEN

ærgerlig.

Aa, gik, gik.

Standser foran ovnen og lægger hænderne paa ryggen.

MARIT

Du tapte likvel, kanske —

NORBYEN

Aa, jeg gir fanden i det hele, jeg. Faar jeg saa den melk?

LAURA

Nu skal jeg se.

ut til høire.

MARIT

Jeg synes du taper bestandig du Knut!

NORBYEN

mørk.

Bestandig? Nei Gu gjør jeg da ei lel.

MARIT

ser hun har krænket ham, indsmigrende.

Jo — men de andre, som ikke eier skéen, de æter med, de vil styre og kommandere over alle

og enhver de. Og vi, som betaler skatterne — vi skal bare faa lov at punge ut, punge ut. Betale, betale, betale. Tvi. Jeg havde nær spyttet.

NORBYEN

Aa, vent du, mutter. — Men hvem er det, som sitter der borte ved døren da. Er det ikke smeden?

SMEDEN

Godkvæld, hr. Norby.

MARIT

Ja, du kan tro smeden bringer nyheter.

NORBYEN

Han skulde heller gjøre istand slæderne mine og komme med.

MARIT

Vet du om faliten?

NORBYEN

skeler urolig hen til hende, om lidt.

Saa til . . . Vet du det ogsaa nu!

MARIT

Men det bedste av alt vet du kanske ikke?

NORBYEN

stryker sig over panden.

Hvis jeg kunde faa den melk.

MARIT

Og han Wangen, som saa ofte har prøvet at komme dig tillivs, han faar kanske en lystreise ind til tugthuset nu.

NORBYEN

faar melkekoppen av INGEBORG.

Der skulde han ha været for længe siden.

MARIT

Ja, for smeden siger, at dit navn skal staa paa et papir . . .

NORBYEN

har tømt koppen, ilter.

Men for fanden kan jeg ikke faa fred ikvæld nu. Jeg har ikke havt andet end fortræd idag, og jeg føler mig saa utslidt. Jeg tror jeg gaar tilsengs straks.

MARIT

Nei, nu er maten snart færdig.

NORBYEN

driver paa gulvet.

Fallit — jagu maa da vel sligt gaa fallit. Drik og kortspil om natten, nymotens idéer i driften og arbeidervenlighet og tøv og tull. Han, som begynder uten en skilling, han har let for at indføre 8 timers arbeidsdag og sykekasse og lediggang over hele linja han — men vi andre, som han har kaldt tyraner og kapitalister, vi faar nu naadigst lov at betale hele traktementet vi. Fallit — huf. Prygl skulde han ha.

MARIT

Og sligt skal fare og bryste sig med navnet dit paa papirerne sine —

NORBYEN

Javist ja. Det er saa en kan . . .

SMEDEN

Det er lidt leit for ham at vitterlighedsvidnet er død.

NORBYEN

Hvad? Hvad for et vitterlighedsvidne?

SMEDEN

Han, som skal ha skrevet paa papiret sammen med Norbyen, det er Haarstaen det. Og han ligger jo i sin grav nu.

NORBYEN

stryker sig over panden, tænker sig om.

Ja, men hvad saa?

SMEDEN

Derfor blir det slemt for han Wangen at bevise at underskriften er ægte.

MARIT

Der har han Mikkel ræv ikke været lur nok.

NORBYEN

Aa, skidt i det hele. Var det saa du havde mat?

Smeden lurer sig ut.

MARIT

Ja, jeg føler mig da viss paa, Knut, at du ikke har faret bak min ryg i den her saken.

NORBYEN

Aa, bak din ryg, bak din ryg. Nu vil jeg ha fred i kvæld. Hvor blev det av Laura?

MARIT

Du vil helst ikke ha noe snak om det her du?

NORBYEN

hidsig.

Men skjønner du da ikke, at det svier at skulle punge ut med et par tusen her og. For den skitfyr.

MARIT

Punge ut! Men er du rent rusk da mand. Vil du punge ut?

NORBYEN

Aaja — ja — det her . . . det forstaar ikke du.

MARIT

Først ligger han aar efter aar og bare forfølger dig med nid og ondskap — saa skriver han navnet dit paa de skitne papirerne sine — og saa, ja saa vil du minsanten betale det og. Nei, saa vist som jeg heter Marit skal han ikke meldes i denne dag.

NORBYEN

Det blir min sak det, Marit.

MARIT

Din — nei det blir da sandelig ogsaa min.

NORBYEN

Du skal se, at jeg ikke er mand i mit hus heller længer nu.

MARIT

Nei, hvis du opfører dig som et kvindfolk saa.

NORBYEN

Marit, du skulde ikke ærgre mig.

MARIT

Du skulde ikke være en tosk du. He! Punge ut. — Rigtig snau var da ikke jeg heller, da jeg kom hid tilgaards, men det var ikke meningen, det skulde sløses bort paa tater og fant.

gaar hurtig ut første dør til høire.

NORBYEN

Sløses bort! Ha, ha, ha. Jeg, som har fordoblet formuen paa Norby.

LAURA

ind.

Far du. —

Da hun merker, de er alene.

Far jeg har noget at be dig om.

NORBYEN

for sig selv.

Sløse bort!

LAURA

Du far, du maa være saa inderlig søt og snil at hjælpe mig med noe du.

NORBYEN

Hjælpe ja. Norbyen skal hjælpe alle og enhver han. Men takken — sa'n.

LAURA

Jeg skal gjerne hænge om halsen din.

NORBYEN

sætter sig.

Kom hit da, din skjelm.

LAURA

sætter sig paa hans knæ.

Jeg har ti kroner for lidet i maanedsregnskapet du. Og mor kan komme og ville se boken i denne kvæld.

NORBYEN

Du tror nok du kan snyte mig saa meget du vil.

LAURA

Nei, men du pleier at være saa snil, far.

NORBYEN

Folk er slemme mot far din, Laura.

LAURA

Det er sandelig stygt av dem det.

NORBYEN

Nu har han Mads Herlufsen knepet en skog fra mig igjen. Og naar nu mor din faar vite det og.

LAURA

Ja, men folk siger, at naar du kniper en handel fra Mads Herlufsen, saa maa han tilsengs han.

NORBYEN

Ha, ha, ha! Tilsengs! Det er godt. Ja, folk siger det.

LAURA

Hvorfor er mor saa sint, far.

NORBYEN

Du Laura — naar du blir gift engang, saa skal du ikke blande dig i alt, som manden din gjør. For da blir han nødt til at lure dig iblandt.

LAURA

Har du luret mor nu da, far?

NORBYEN

skotter til høire.

Hyss, tosken. Men den der Wangen du, han er sledsk som et vakkert kvindfolk han. Gav han ikke en flot middag i Kristiania for et par aar siden. Og efterpaa, saa blev det.

LAURA

Hvad blev der efterpaa?

NORBYEN

reiser sig.

Aa, ingenting. Men jamæn blir det en dyr middag. Men det her faar du ikke nævne nu.

LAURA

Hvad skal jeg ikke nævne?

NORBYEN

Aa, du har ikke forstaat . . . Var det ti kroner, du skulde ha. Her har du tyve.

LAURA

om hans hals.

Aa, er du ikke makeløs. Hurra for Norbyen.

Ut til høire.

(Smeden ind)

NORBYEN

Naa er du der igjen, smed. Du forsvandt.

SMEDEN

Jeg vilde bare høre, om de visste om falskneriet borte i baarstuen.

NORBYEN

Hvad for et falskneri?

SMEDEN

Wangens naturligvis.

NORBYEN

Wangens?

SMEDEN

Ja, har han ikke skrevet Norbyens navn ulovlig?

NORBYEN

skræver, maaler ham.

Har du været borti baarstuen og fortalt det?

SMEDEN

Ja, skulde det være saa . . .

NORBYEN

Og hvem hørte paa . . .

SMEDEN

Der var mange der ikvæld. Det var Skolemesteren og bakeren og han skrædder Hansen og hu Maren Iglekone, som skulde sætte kopper paa budeija.

NORBYEN

Halve bygda! Ja, du smed, du smed . . . .

Farer mot døren, men stanser.

Ja, de sittter vel der endnu.

SMEDEN

Nei, de gik for lidt siden.

NORBYEN

Jeg mener fanden er laus jeg. Ja, saa faar du springe efter dem da.

SMEDEN

Efter dem — de er da gaat hver til sin kant.

NORBYEN

Utover hele bygda med det her tull. Hvad fanden skal jeg . . .

SMEDEN

Men er det ikke sant da?

NORBYEN

vender sig mot ham, rasende.

Jeg undres paa, hvad du farer med sladderbøtten efter. He! Du skulde smie paa slæderne mine du, men istedet farer du og sætter ut historier om folk, dit fæ! Gjorde jeg min ret . . .

SMEDEN

Ja, men er det ikke sant da . . .

NORBYEN

Sant, sant, sant! Hvad fanden rager det dig, du vil kanske holde forhør — du! He! Hvis

du ikke faar færdige slæderne mine i morgen den dag nu, saa jagu sætter jeg lensmanden paa dig.

SMEDEN

Gudbevare os, men . . . men en ting vil jeg vite, Norby . . .

NORBYEN

Pak dig paa dør.

SMEDEN

Nei, jeg vil vite, om det er sant eller ei. For Wangen kan jo faa mig i straf for kjæften min, hvis det ikke er sant.

NORBYEN

Det var til pass.

SMEDEN

Ja, men jeg hørte det av frua jeg. Hun faar ta sin part hun og da.

NORBYEN

Hos frua . . . Nei, nu gaar det for vidt . . .

tar og kyler ham ut av døren.

Sesaa.

vender og driver indover gulvet.

Den idiot! Sætter ut historier, som kan faa mig ogsaa i klemmen. Hvad i al verden skal jeg nu . . . ,

MARIT

fra venstre.

Nei, nu blir det værre og værre.

NORBYEN

Aa, det er bra som det er nu synes jeg.

MARIT

Kjæltringen er rømt.

NORBYEN

Jeg skulde ønske han havde rømt allerede i mors liv jeg. Saa fik jeg husfred nu ikvæld.

MARIT

Ja, for nu har jeg ringt op til lensmanden.

MORBYEN

aapner munden, om lidt.

Hvad har du?

MARIT

Ja du faar bli saa sint du vil, Knut. Men jeg har meldt saken . . .

NORBYEN

stikker begge hænder i lommen og skræver.

Har du meldt Wangen for falskneri, Marit?

MARIT

Ja, naar karfolk ikke har bukse paa, saa faar vi kvindfolk til skogs. Det her skal aldrig i verden gaa det, Knut Norby.

NORBYEN

blek, ler koldt.

Nu gaar det fanden gale mig godt.

MARIT

Og vet du, hvad lensmanden sa? Han havde ventet det, sa han — og der er vist flere falsknerier . . .

NORBYEN

Jeg mener dere er splitter gale, jeg.

Vil til høire.

MARIT

stiller sig i veien for ham.

Nei stop — hvad vil du?

NORBYEN

Lensmanden.

MARIT

Du vil ta anmeldelsen tilbake.

NORBYEN

Gu vil jeg saa.

MARIT

Og sætte mig i gapestokken — til spot og spe for hele bygda.

NORBYEN

Det er din egen skyld. Du sætter os alle i gapestokken du.

MARIT

Aa — nu begynder jeg at forstaa.

NORBYEN

Gaa væk kjærring.

MARIT

Du skal se, du er skyldig.

NORBYEN

faar som et stød.

Hvad! Skyldig. — Skyldig! Hæ! Norbyen er skyldig...? I hvad...?

MARIT

haanler.

Du skal se, du har havt maskepi med kjæltringen. Du er kanske i kompani med ham.

NORBYEN

Huf!

MARIT

Lensmanden gratulerte os med, at vi ikke var blandet ind i det her svindleriet. Og jeg sa tak jeg. Men kanske jeg trode dig for godt. Norbyen, som nylig skulde bli storthingsmand, han er kanske bedste ven med storbedrageren han.

NORBYEN

Marit!

MARIT

Og jeg, som har tat dig i forsvar og staat paa din side, naar folk brugte mund om dig borti bygda. Men hvis du har gjort dette her, saa synes jeg bakvaskerne har ret.

NORBYEN

Marit...

MARIT

Og du kan da være sikker og viss paa, at hele bygda vil tænke saa. Har du gjort det der, saa er du en færdig mand, Knut Norby.

NORBYEN

Aa hold kjæft — væk!

Han skyver hende tilside og gaar ind i spisestuen.

MARIT

Ja, saa sandelig gjør han det.

Frem og tilbake og vrider hænderne.

Nei, han maa være fra vetet. Gudtrøste mig, gudtrøste mig. Nu skal bygda faa noget at flire av nu. Nu skal her bli morro nu — aa, aa...

INGEBORG

ind.

Mor, hvad er det?

MARIT

Aa han far din er ganske fra forstanden. Jeg vet ikke min arme raad.

INGEBORG

Men hvad er det da?

MARIT

Jeg reiser min vei. Saa kan Dere ha det der alle sammen.

INGEBORG

Men mor da!

NORBYEN

fra høire.

Ingeborg — avsted og bed dem sætte i en hest. Fort.

INGEBORG ut.

MARIT

Hvad? Hvor skal du nu igjen?

NORBYEN

Lensmanden var gaat ut han. Og jeg fik mig ikke til at si det til nogen anden.

MARIT

Jasaa da, Knut, du skal ut saa sent for at gjøre konen din til tomarkskjærring.

NORBYEN

Aa, tror du det er morsomt.

MARIT

Nu skal jeg si dig noget, Knut.

NORBYEN

Du vil vel si, at jeg er skyldig igjen. Skyldig! Norbyen er skyldig nu. Hvis du siger det en gang til...

MARIT

Jeg vilde si dig, at hvis du farer avsted og stiller dig paa Wangens side nu, imot mig, saa tar jeg mit og flytter min vei.

NORBYEN

Hvad? Ha, ha, ha!

MARIT

Saa kan du flytte sammen med han Wangen du.

NORBYEN

Men er du da rent...

MARIT

Jeg tænkte jeg var gift med en hæderlig mand. Og ikke med en svindler.

NORBYEN

stamper i gulvet.

Marit.

MARIT

Ja, mot mig, et kvindfolk er du kar. Men om det saa er det kræ Wangen, saa tør du ingenting.

(ler koldt)

Ja, nu skal han Mads Herlufsen faa morro.

NORBYEN

Aa, han — han kan passe sig.

MARIT

Passe sig — for dig; Ha, ha, ha. Nei, herefterdags blir der da ikke en mus som er ræd han Knut Norby lel.

NORBYEN

næsten bedende.

Marit, Marit — du skal slutte nu.

MARIT

Ja, du kan ha det hele der. Jeg skal gaa min vei jeg. Du faar nok hjælp av han Wangen du.

NORBYEN

Aa, Wangen, Wangen! — Om du visste...

MARIT

Nu har du vel glemt, hvem som fik dig kastet ut av bankstyret ifjor.

NORBYEN

Jo, du kan tro det.

MARIT

Ja, for du husker ingen ting du, Knut. Derfor spiller de dig bare paa næsen og. Du synes kanske det var sant, hvad han skrev om dig i aviserne ifjor.

NORBYEN

Sant ja! Digt og løgn hvert evige ord.

MARIT

Og du glemmer vel ogsaa, hvem som var skyld i, at sønnen din kjørte sig ihjel.

NORBYEN

tar sig over hodet.

Aa, skal nu det graves op.

MARIT

Hvem var det, som narret alt brændevinet i gutten, før han reiste. Vet du ikke det endnu?

NORBYEN

Jo, jo — det var han Wangen det.

MARIT

Havde han en god mening med det, tror du?

NORBYEN

Tugthus skulde der være for sligt. Slaveri paa livstid. Aa, den mand, den mand. At han skal gaa løs omkring.

MARIT

Nei jasaa. Og enda vil du kaste konen din overbord, bare for at hjælpe ham. Jaja, god-

nat da, Knut. Du kan gjøre som du vil for mig.

gaar og slaar døren haardt i.

NORBYEN

kalder, næsten hjælpeløst.

Marit da! — Marit.

Tar sig gjennem skjægget, puster.

Hvis der bare kunde findes en anden utvei.

INGEBORG

ind.

Hesten blir spændt for.

NORBYEN

Aa, du faar vel be dem sætte den ind igjen.

INGEBORG

Blir du hjemme da, far?

NORBYEN

driver.

Ja, ikvæld saa...

INGEBORG

Vil du ikke ha kvældsmat da, far?

NORBYEN

Aa — mat —. Tror du, jeg har matlyst nu.

Han gaar.

ANDEN AKT.

Wangens stue, smukt møbleret, villastil. I bakgrunden glasveranda med indgang. Til venstre dør til kontoret, til høire to døre mod kjøkken og spisestue.

Elektrisk lys.

Presten, en ældre, rødmusset herre, fra baggrunden. Et øieblik efter en pike fra høire.

PRESTEN

Godkvæld. Er hr. Wangen kommen fra byen.

PIKEN

Nei, vi venter ham med toget nu.

PRESTEN

Sig mig — har lensmanden været her! sagte.

PIKEN

Ja — huf...

PRESTEN

Og fru Wangen var alene hjemme

PIKEN

Hun maatte tilsengs en stund.

PRESTEN

Er hun paa benene nu igjen da?

PIKEN

Her er jo saa meget at gjøre. De maa jo flytte fra villaen snart.

PRESTEN

Vil De si fru Wangen, at presten er her.

PIKEN

Ja men, jeg tror ikke . . .

PRESTEN

Jo, jo — sig hende det.

Piken ut til høire. Presten gaar et par gange frem og tilbake.

Fru Wangen, en blond kvinde i tredveaarsalderen, fra høire.

PRESTEN

Godkvæld, lille frue. Tilgiv en gammel prestemand.

FRU WANGEN

staar et øieblik, tar sig over panden men brister pludselig i graad.

PRESTEN

klapper hende paa kinden.

Sesaa, sesaa, barnet mit. —

FRU WANGEN

Aa, det er forfærdelig.

PRESTEN

Forstaar, forstaar. Og ikke hjemme han som kunde trøste heller.

FRU WANGEN

Ja, bare han kunde trøste, saa . . .

PRESTEN

Og her sat den lille frue alene, da lensmanden kom.

FRU WANGEN

Ja.

PRESTEN

Jeg synes, han kunde ha ventet til Deres mand kom hjem.

FRU WANGEN

Han havde da vist en mistanke om . . . at . . . at Wangen var rømt sin vei.

PRESTEN

Se der har vi jo straks en misforstaaelse. Og hvis nu det hele viste sig at være det.

FRU WANGEN

Falliten er desværre ingen misforstaaelse.

PRESTEN

Nei, men det andet. Det med Norbyen.

FRU WANGEN

Ja, hvis det skulde være sant ogsaa . . . aa, det — nei, det maa, det maa ikke være sant.

PRESTEN

Hør, lille frue, jeg lovte Deres mor paa dødsleiet, at jeg skulde holde et lidet øie med, hvorledes det gik Dem. Derfor kommer jeg nu og spør om der ikke var ett eller andet, jeg kunde hjælpe til med. Skal vi sætte os lidt.

De tar plads.

FRU WANGEN

Tusen tak, pastor. De er den eneste, som har et godt ord nu.

PRESTEN

Aa, De har jo en far ...

FRU WANGEN

Far og brødrene mine trækkes jo med ind i falliten. Ruineres alle sammen. Og hid kommer de nu, og — hvis det er sant halvparten av, hvad de beskylder min mand for — ja, da vet jeg ikke ... da ser jeg ingen verdens raad længer.

PRESTEN

Jeg husker, da de blev gift med Wangen — naaja, der var jo lidt vanskeligheter.

FRU WANGEN

Min slægt spaadde mig betlerstaven ja. Og nu har de faat ret.

PRESTEN

Ja, men jeg husker, Deres arv blev sikret for Dem og barnene ved særeie. Si mig — den er vel uskadt ...

FRU WANGEN

Nei.

PRESTEN

Hvad? Har han laant noget av det . . .

FRU WANGEN

Alt sammen.

PRESTEN

Nei, men . . . Ja, nu er det vel gaat i vasken nu da.

FRU WANGEN

Da han reiste til byen nu — da sa han, at alt mit skulde bli reddet. Men De forstaar vel, at naar alle andre mister sit, saa vil jo ikke jeg . . .

PRESTEN

sukker.

Og her maa I jo flytte fra?

FRU WANGEN

Bobestyrelsen tar jo alting fra os. Bare vi nu visste, hvor vi skulde faa tag over hodet.

PRESTEN

Der faar bli en raad.

FRU WANGEN

Aa, det kan være det samme med alt, — bare, han ikke har gjort dette . . . dette med Norbyen.

PRESTEN

Deres mand er jo lidt sangvinsk, frue. Og de har saa let for — i et fortvilet øieblik at gripe efter et halmstraa.

FRU WANGEN

reiser sig.

Tror De, han er skyldig?

PRESTEN

Nei, kjære, kjære frue. Men om han nu....

FRU WANGEN

avbryter.

Aanei, — ikke mer. For det kan jeg si Dem, at det vil jeg ikke holde ut. Der faar da være grænser for, hvad man gjør, naar man har kone og barn. — Men nu maa han da snart være her...

PRESTEN

reiser sig.

Da tænker jeg tredjemand er overflødig, frue.

FRU WANGEN

Aa, kjære pastor — gaa ikke fra mig, jeg ber Dem. For jeg vet slet ikke, hvad der kan hænde ikvæld. Jeg har siddet her og stirret ind i saa meget.

PRESTEN

Der piper toget.

FRU WANGEN

næsten skræmt.

Gud ja — der er han. Aa, jeg vet ikke, om jeg kan si det, men ...

PRESTEN

Til mig, vel ...

FRU WANGEN

Jo, det er det, at ... at jeg føler mig saa ræd for at bli alene med ham. Det er vist stygt, men.

PRESTEN

betragter hende.

Ja ja, frue. Men først og fremst maa I to tale lidt paa tomandshaand. En tredje forstyrrer altid. Lad nu mig sitte herinde paa kontoret en stund. Jeg har bruk for blæk og pen. Saa kan vi siden se ...

FRU WANGEN

Nu skal jeg skaffe lys ...

aapner døren til venste for ham og skruer op det elektriske blus derinde.

Værsgod. Her er lagt i.

PRESTEN

Tak, tak. Her er papir ogsaa, ser jeg. Ja, farvel saa længe da. Naa, der er han vist allerede i entréen.

lukker efter sig.

FRU WANGEN

ind, stanser.

Aaja — der er han.

Hun blir staaende og puste tungt av spænding.

WANGEN

i seks og tredveaarsalderen fra bakgrunden. Indenfor døren blir han staaende med en reisekuffert i haanden.

Godkvæld.

ser usikkert paa hende.

FRU WANGEN

staar foran til høire og ser paa ham, prøver at være rolig.

Du er vel baade træt og sulten du?

WANGEN

sætter langsomt kufferten bort.

FRU WANGEN

ryster av spænding.

Henrik.

WANGEN

uten at turde nærme sig, stryker sig over panden.

Ja, Karen.

FRU WANGEN

skjælvende.

Er det sant?

WANGEN

om lidt.

Desværre . . .

FRU WANGEN

synker ned paa en stol.

Aa — Gud trøste mig.

WANGEN

Jeg havde haapet til det sidste, at det skulde lykkes mig.

FRU WANGEN

At skjule det.

WANGEN

Nei, at redde pengene dine. Du maa ikke tro andet, Karen.

FRU WANGEN

haanler.

Aa, det er ingenting — imot det andet.

WANGEN

Det andet? Ja, desværre — han far din ja, jeg lovte vel ham ogsaa at redde de sidste ti tusen . . .

FRU WANGEN

avbryter.

Aa — det! Nei, der er vel noget andet.

WANGEN

Andet? Naa du mener arbeidernes pensionskasse — ja nei, den er desværre fortabt den ogsaa.

FRU WANGEN

utaalmodig.

Men det værste av alt, da . . .

WANGEN

Kjære Karen — jeg synes det er værst alt sammen. Og jeg har sittet i vognen paa hjemveien nu og holdt en dommedag over mig selv.

FRU WANGEN

Du gode Gud — ja.

WANGEN

Og ærlig talt — saa har jeg nu begaat saa mange letsindigheter, at jeg ingen raad ser for at gjøre halvparten godt igjen.

FRU WANGEN

Det siger du nu . . .

WANGEN

Jeg lovte arbeiderne at berge deres pensionskasse nu i byen. Og i morgen kommer de kanske i flok og følge og spør ... Og jeg lovde far din og brødrene dine ... og her er en fattig skrædder, som satte spareskillingerne sine ind hos mig, og som i det sidste har faat rent vanvittige øine — han kommer vel ogsaa ... En enke, som betrodde mig sin lille kapital, for jeg lovte jo saa høie renter ... og nu! Og nu! Jeg vil ikke besmykke noget længer. Jeg er en forbryder jeg, Karen.

FRU WANGEN

Aa, jeg orker ikke dette.

WANGEN

Disse drikkelag du — og denne svir med umodne idéer — jeg vet ikke, hvad som er værst. Men begge dele gjorde mig uduelig og samvittighetsløs.

FRU WANGEN

Det siger du nu.

WANGEN

Du sa det ofte, Karen — det skal være vist. Og nu da jeg skulde gaa hjem fra stationen ikvæld — og jeg saa lyset fra det hus, hvor du sat og ventet — da fik jeg lyst til at hoppe i sjøen. Jeg kjendte mig saa uværdig til at se dig i øinene mer.

Han skjuler ansigtet i hænderne.

FRU WANGEN

Men nu er det bedst du gaar til lensmanden i denne kvæld.

WANGEN

Lensmanden? (studser)

FRU WANGEN

Ja, det er jo ikke sagt, du faar lov at være hjemme.

WANGEN

Faar jeg ikke lov . . .

FRU WANGEN

Har du ikke hørt fra lensmanden?

WANGEN

nærmere.

Nei?

FRU WANGEN

Jo, det er vel det, som er det værste av alt. Vet du ikke, at han har været her.

WANGEN

Har lensmanden været her?

FRU WANGEN

Vet du ikke, hvad man beskylder dig for?

WANGEN

Nei, men kjære dig da . . .

FRU WANGEN

reiser sig, spændt.

Er du uskyldig, Henrik?

WANGEN

Men hvad er dette?

FRU WANGEN

Norbyen har meldt dig for at du har skrevet navnet hans ulovlig.

WANGEN

om lidt.

For noget tøv.

FRU WANGEN

som før.

Er du uskyldig, Henrik?

WANGEN

maa le.

Nei, nu har jeg aldrig . . .

FRU WANGEN

Aa, Henrik, jeg begynder at tro . . .

WANGEN

tar sig over panden, lyser op.

Beskylder Norbyen mig for falskneri altsaa.

I uskyldsglæde.

Nei det . . . det . . .

FRU WANGEN

straalende.

Du har ikke gjort det, Henrik!

WANGEN

Gjort det. Men er du rent gal da.

FRU WANGEN

mot ham.

Aa, Henrik, hvis du bare er uskyldig i dette her, saa kan det jo være det samme med alt andet.

WANGEN

næsten triumferende.

Nei jasaa du — Norbyen ... Jo, det er sant, han staar vel som kautionist for et par tusen. Og nu løper han fra det ...

FRU WANGEN

tar ham om halsen.

Kjære, du skal nok se, det hele blir bra for os igjen, Henrik. Aa, du vet ikke, hvor ræd jeg har været.

WANGEN

alvorlig.

Hør, Karen — har du et øieblik trodd det?

FRU WANGEN

Nei, men ... her har da været det ene værre end det andet, saa ...

WANGEN

skyver hende lempelig bort.

Jasaa da.

FRU WANGEN

Hvad?

WANGEN

gaar omkring.

Om man havde beskyldt mig for mord, saa havde du vel trodd det ogsaa.

FRU WANGEN

Fy Henrik, — det er sandelig ikke saa godt at være mig heller ...

WANGEN

Aa dig, Karen, synes nu al verden synd paa. Men naar ulykken væltes utover mig, saa er det bare tilpass.

FRU WANGEN

Aanei da.

WANGEN

med hurtigere skridt.

Falskneri — Norbyens navn ulovlig — nei, det . . . det! Ha, ha, ha. Nei, galt er det nu, men . . .

FRU WANGEN

Men kjære, hovedsaken er da vel, at du er uskyldig.

WANGEN

Du synes, det gjør det samme, hvor meget man piner og plager mig.

FRU WANGEN

Nei, nei, men . . .

WANGEN

Naar jeg bare kunde begripe — aajo forresten, igrunden forstaar jeg noget av hvert nu.

FRU WANGEN

Hvad mener du Henrik?

WANGEN

Synes du ikke, de havde plaget mig nok i forveien. De havde da endelig faat spændt benene under mig nu.

FRU WANGEN

Hvem?

WANGEN

Bakstræverne vel. Forstaar du ikke, at det her er politik.

FRU WANGEN

Nei, siger du det.

WANGEN

Det har været let nok at skylde paa min uduelighet. Men i virkeligheten har jeg været forfulgt hele tiden.

FRU WANGEN

Hvorfor det da, Henrik?

WANGEN

Aa, spør Norbyen og de andre pengekakser, som jeg har hjulpet arbeiderne imot. Spør tømmergubberne, som teglværket mit tok bestillinger fra. Nu forstaar jeg da, hvorfor kreditorerne i byen negtet mig akkord. Det var nok allerede spredt ud, at jeg var falskner.

FRU WANGEN

Kan folk virkelig være saa onde.

WANGEN

Nei, du foretrækker kanske at lægge hele skylden paa mig. Jeg har vel begaat det falskneri ogsaa.

FRU WANGEN

Nei, nei, kjære dig.

WANGEN

Det er noksaa slemt Karen, at man skal ha endog sin egen kone imot sig.

FRU WANGEN

Aa, du store Gud, Henrik.

WANGEN

Men det her bærer naturligvis til domstolene nu. Og kanske der da kan bli anledning til at faa renvasket sig for noget av hvert.

FRU WANGEN

Det er sant du — presten er her.

WANGEN

Hvad?

FRU WANGEN

Han vilde ... han vilde laane pen og blæk.

aapner til kontoret.

Værsgod, hr. pastor.

WANGEN

Men hvad betyr ...

PRESTEN

fra venstre.

Godaften, hr. Wangen.

FRU WANGEN

straalende.

Henrik har ikke gjort det. Han er uskyldig. Aa, jeg kunde fly al verden om halsen.

PRESTEN

Hvad sa jeg ikke? Undskyld hr. Wangen, men jeg hørte, at deres lille frue sat alene hjemme her ...

WANGEN

Det var smukt av pastoren ... En kone, som er gift med en gemen falskner, kan jo trænge lidt trøst.

FRU WANGEN

Henrik!

PRESTEN

Det hele er naturligvis en misforstaaelse. Norbyen maa ha glemt det.

WANGEN

Norbyen glemt — jo jeg takker ...

PRESTEN

Men det ligner da ikke Knut Norby...

WANGEN

Ligner ham! Jo, det er netop det det gjør.

PRESTEN

Men er det ikke dumt av ham ogsaa ...

WANGEN

Jo, denne gang har virkelig Mikkel ræv gaat i saksen. For man kan da ikke løpe fra sin underskrift, naar der er vitterlighetsvidner ... Saa det her skal bli værst for ham selv det. Kanske vi endelig kunde faa stemplet den mand.

PRESTEN

Hvem er vitterlighetsvidner?

WANGEN

Lad mig se — vi havde spist middag i Kristiania — jo, det er gamle Haarstaden.

FRU WANGEN

Gamle Knut Haarstad.

WANGEN

Javist.

FRU WANGEN

Men han er død, Henrik.

Pause.

PRESTEN

Det er sant, Haarstaden døde i vinter.

WANGEN

Ja, se der har vi det. Det har Norbyen regnet med. Joho, det er fine folk.

FRU WANGEN

Men navnet til Haarstaden gjælder da vel, selv om han er død.

WANGEN

Aa, de kan jo finde paa, at jeg har fabrikeret det med. Ha, ha, ha. En navneforfalsker en gros. Og det, fordi jeg har . . .

knytter hænderne.

PRESTEN

tar et papir frem.

Hør, Wangen — jeg har et forslag.

WANGEN

tvilende.

Hm?

PRESTEN

Skal vi kjøre sammen til Norbyen nu i denne kvæld?

WANGEN

Hvad?

FRU WANGEN

Ja, gjør det Henrik. Hvis presten er med, saa kanske det hele ordner sig.

WANGEN

Til Norbyen — jeg?

PRESTEN

Jeg skal føre ordet. Og det skulde være underlig, om vi ikke drog derfra med fred.

WANGEN

Skulde jeg fare til Norby og be om godt veir, fordi han vil ha mig uskyldig i tugthus.

PRESTEN

Hør nu, Wangen...

WANGEN

Nei, undskyld, det hører jeg ikke paa. Nu har man forfulgt og plaget og pint mig i saa mange aar, at jeg vil ha fuld opreisning engang. Og det skal domstolene skaffe mig.

PRESTEN

ryster paa hodet.

Domstolene — Wangen — de dømmer altid galt.

WANGEN

Og hvem dømmer rigtig da?

PRESTEN

To fiender, som blir enige om at bli venner igjen.

WANGEN

Venner med Norbyen — tak. Vet De, at alt det onde, som i det sidste er væltet ut over mig — det er kommet fra det hold alt sammen.

PRESTEN

Bedste Wangen — et spørsmaal: Har De selv aldrig tilføiet andre noget ondt?

WANGEN

trækker paa skuldrene.

Jeg har ikke skrevet falskt.

PRESTEN

Den, som er uskyldig, har lettest for at tilgi. Vis det nu. Følg med til Norby.

WANGEN

Det her er meget mer end en sak mellem Norbyen og mig. Det er et socialt spørsmaal.

PRESTEN

ler.

Nei, ser man det.

WANGEN

ser spørgende paa ham.

PRESTEN

Ja, for ser De — selv om man i vore dage blot har tandpine, saa prøver man straks at gjøre det til et socialt spørsmaal. Menneskene er blit for feige til at taale noget paa egen haand.

WANGEN

Tak, men moralprækener var vist mere paa sin plads hos motparten.

PRESTEN

Han skal ikke slippe han heller.

WANGEN

Hvad galt har jeg gjort? Jeg har prøvet at skape en industri her i egnen og sat min og min families eksistens ind paa det. Er det derfor jeg skal i tugthus? Jeg har prøvet at sørge for arbeiderne mine, saa de baade havde til salt i suppen og heller ikke sled som dyr. Men her sitter kakser og bakstrævere og skriker op som et andet kraaketing: Radikalisme, letsind, gudsbespottelse, samfundsfare. Og fra første dag var det bestemt, at jeg skulde undermineres og slaaes ihjæl. Saa kunde de peke paa mig og si: Sa vi det ikke? Se der idealisten, arbeidervennen, frihetsmanden. Nu ligger hans luftslotte i grus. Nu er han degraderet til en gemen tugthuskandidat! Aa... men det her skal arbeiderne faa vite. De har tapt alt sit ligesom jeg — de tror, det er min feil. Men nu skal det for en dag, hvem som er skyld i katastrofen for os alle sam-

men. Og det skulde være underlig, om her ikke skulde reises et stormveir, som kunde rense lidt ut. Lad mig bli martyr — skidt! Men der skal bli flere, som kommer til at skjælve i knærne.

PRESTEN

Undskyld, men Norbyen har sine gode sider han og...

WANGEN

Joho — presterne og kapitalen de pleier at holde sammen de.

Gaar hurtig ut til høire.

FRU WANGEN

Men Henrik.

PRESTEN

sukker.

Jeg duer ikke til fredsmægler jeg, frue.

FRU WANGEN

De maa ikke regne med Henrik nu. Han har vist ikke sovet paa flere nætter.

PRESTEN

En mand, som er uskyldig som Deres mand, han burde ha raad til at ta det lidt mere med ro.

Det banker. FRU THORA paa Lidarende kommer ind bakerste dør til høire.

THORA PAA LIDARENDE

Godkvæld. Undskyld, at jeg kommer kjøkkenveien.

FRU WANGEN

Værsgod!

PRESTEN

Undskyld — er det ikke fru Skard?

THORA PAA LIDARENDE

Aa, siden min mand døde sætter jeg mest pris paa, at man kalder mig Thora paa Lidarende, pastor. Men det nationale interesserer kanske ikke Dem.

PRESTEN

Bevares.

THORA PAA LIDARENDE

mot fru WANGEN, tar hende om halsen.

Men hvorledes staar det til her? Stakkars, stakkars Dem, frue.

FRU WANGEN

Aa, kjære...

THORA PAA LIDARENDE

Jeg maatte hit, tiltrods for sneveir og kulde og tiltrods for, at den lille gutten min ligger syk. For her kan vel være bruk for hjertelag nu.

FRU WANGEN

Aa, men fru Skard...

THORA PAA LIDARENDE

Jeg synes vi alle pligter at træde hjælpende til. Og jeg vil gjøre mit. De har fire barn, som snart blir staaende paa bar bakke. Lad mig ta det ene. Jeg skal lægge det ind til hjertet mit ved siden av min lille Gunnar. Jeg har med skindtøi, saa jeg kan ta det med nu straks. Og undskyld, at jeg har hastværk.

FRU WANGEN

Tusen tak, men...

lidt raadvild.

Nu skal jeg spørre min mand.

Ut til høire.

PRESTEN

Det var jo et smukt tilbud frue.

THORA PAA LIDARENDE

Sorgen og savnet lærer os at lide med vore medmennesker, pastor.

PRESTEN

Det er sant — De sitter jo alene nu.

THORA PAA LIDARENDE

Helt alene blir jo man aldrig, naar man har lidt at leve for. Jeg har jo ungdomslagene, jeg prøver at vække det nationale sindelag hos den nye slægt.

(Lavt.)

Hør pastor...

PRESTEN

dæmpet.

Nuvel?

THORA PAA LIDARENDE

Tror De Wangen er skyldig?

PRESTEN

En av de to maa vel være det.

THORA PAA LIDARENDE

Tror De Knut Norby, den staute gubbe, som ligner en sagahøvding paa sin store ættegaard — tror De han....?

PRESTEN

Nei, det ligner ham ikke.

THORA PAA LIDARENDE

Men netop derfor blir det jo saa meget mere synd i Wangen. Hans far, futen, kom jo ogsaa i kassamangel.

WANGEN og FRUE ind.

THORA PAA LIDARENDE

griper WANGENS haand.

Godkvæld, kjære Wangen. Jeg vilde hid og vise Dem, at De har venner.

WANGEN

Tusen tak. (bukker avmaalt)

FRU WANGEN

Min mand siger, at Deres tilbud er smukt, men..

THORA PAA LIDARENDE

Men? Vil han kanske ikke betro mig...

WANGEN

Ganske ærlig talt, frue — jeg vil ikke det.

THORA PAA LIDARENDE

Hvad?

WANGEN

Barnene har det vist bedst hos sine forældre. Og hvad mig angaar, saa er familien den eneste redningsplanke jeg har nu. Den skulde Dere la mig beholde.

THORA PAA LIDARENDE.

Beholde! Ja, kjære, men jeg trode...

WANGEN

De trode feil frue. Hils og sig det.

THORA PAA LIDARENDE

Hvad tror De egentlig, at jeg kommer her for, Wangen.

WANGEN

Jeg vet ikke, hvem som sendte Dem hid. Men hils dem og sig, at jeg synes det kan være nok nu.

THORA PAA LIDARENDE

grætefærdig.

Nok! Naa, saa det er takken. Jaja da. Naar det er paa den vis. Det er kanske ikke saa galt her i huset, som jeg trode. Godnat da. Men det siger jeg at... — Godnat, godnat.

Gaar.

PRESTEN

Et sidste ord, Wangen...

WANGEN

Nei, spar det, hr. pastor. Og hils Norbyen og sig, at vel er jeg en fallent og han en rik mand, men om han sendte baade bisper og paver, saa er det for sent for ham nu. Han faar ta følgerne av det her. Og han skal høre fra mig. Godnat!

Gaar til høire.

FRU WANGEN

Kjære pastor — De maa ikke...

PRESTEN

om lidt.

Skulde De faa bruk for det, kjære frue — saa

husk, at for Dem og de smaa skal der altid være baade hus og hjerterum i prestegaarden.

FRU WANGEN

Barnene og jeg blir nok der, hvor min mand er.

PRESTEN

gaar mot døren, men vender sig.

Da maa De nu og da minde Deres mand om, frue, at det at ha ret, det er som at ha en skarp kniv. Det kan baade gavne og skade os.... Godnat...

Gaar.

FRU WANGEN

stille, for sig selv.

Ja, Gud hjælpe os i den tid, som kommer nu.

TREDJE AKT

Stuen paa Norby. Vinterdag.

MARIT NORBY sitter og nøster av en garnvinde. LAURA ser ut av vinduet.

LAURA

Huffa mig.

MARIT

Naa da?

LAURA

Det her evindelige snefokket. Jeg gruer mig til at reise idag, mor.

MARIT

Aa, naar vi pakker dig godt ind saa. Du faar virkelig ikke lov at skulke fra skolen længere nu.

INGEBORG

med vedskier fra høire.

Mor du — han far er ikke reist til skogs han.

MARIT

Det var da underlig. Han har da saa længe snakket om at se til tømmerhugsten.

INGEBORG

lægger i ovnen.

Han far ser saa daarlig ut i det sidste. Undres paa om han er frisk.

MARIT

Naar han er saa dum at ta sig nær av sligt saa.

INGEBORG

Av hvad?

MARIT

Aa det er naturligvis det her med han Wangen.

INGEBORG

Han far er saa altfor snil og god han. Og jeg er viss paa, at hvis han Wangen kom hit og bad ham om forladelse, saa betalte far gjerne det hele for ham.

MARIT

ler tørt.

Det tror jeg saa gjerne.

LAURA

Men du store verden som han huserer med arbeidsfolket. De tar flugten, bare de ser ham ... Au — der ...

NORBYEN ind fra høire. Han stanser midt paa gulvet, stikker hænderne i lommen og ser fra den ene til den anden. Pause.

NORBYEN mørk.

Her blir saa stilt, naar jeg kommer.

MARIT

Jeg trode du var tilskogs.

NORBYEN

Aa, tilskogs, tilskogs — synes du her er veir til sligt.

LAURA

Bryr du dig om veir da, far.

NORBYEN

Nei, før saa. Men nu er Norbyen blit en gammel lægdekall nu.

MARIT

Det er dig sjøl, som siger det, mand.

NORBYEN

Aa, de siger det da rundt omkring mig, synes jeg. Der fins ikke respekt og lydighet for to skilling længer her paa gaarden. Om det saa er hunden, saa jamen gaar han der og ser ned paa én.

MARIT

ler.

Nei, idag er du ...

NORBYEN

Kommer jeg paa laaven, saa sitter trøskefolket der og bare fjaser. Og budeien sløser og spilder slik med hø og halm, at jagu blir vi fòrlaus midt paa vintern. Men stalddrengen gik det da endelig for vidt med. Han skydset jeg paa dør.

MARIT

Har du en ny stalddreng nu da.

NORBYEN

Nei du — og der er da vist ingen at faa heller Det bedste var at skille sig med det hele.

MARIT

smiler.

Nu gaar det godt.

NORBYEN

Det gaar til Helgames — gjør det. Her er ingen velsignelse paa Norby mer. Sykdom baade i stald og fjøs. Og det er vel i grunden som det skal være det.

LAURA

Far, hvad er det, som feiler dig?

MARIT

stilt, advarende.

Laura, Laura.

NORBYEN

haanler.

Feiler ja. Det var godt, det endelig slap ut.

INGEBORG

Men kjære far da?

NORBYEN

Aa, tror Dere ikke, jeg forstaar, at Dere gaar her og spionerer omkring mig alle sammen.

LAURA

brister i latter.

Ha, ha, ha.

NORBYEN

stamper i gulvet.

Staar du og flirer, onge. Jagu begynder de at harcellere mig like op i ansigtet nu.

LAURA skynder sig ut.

MARIT

reiser sig.

Jeg tror, du faar gaa til doktoren jeg, Knut.

NORBYEN

Ja, eller til lensmanden . . .

MARIT

Hvad?

INGEBORG

Far?

NORBYEN

Aa, det er sant for dyden det, Dere gaar her og tror alle sammen. Han Norby han er skyldig han. Men han Wangen, som aldrig har gjort andet end at bedra folk, han er kvit som et lam.

MARIT

Du faar bli saa sint du vil, Knut. Men nu maa jeg le.

NORBYEN

Dere kan forresten tro, hvad fanden Dere vil for mig.

Han sætter sig foran ovnen, med ryggen mot de andre, og aksler sig som om han fryser.

MARIT

tar et papir fra skrivebordet.

Det her dokumentet faar du endelig engang skrive under nu, Knut.

NORBYEN

svarer ikke.

MARIT

Saa kan gutten ta det med til posten, nu naar han skydser Laura.

NORBYEN

svarer ikke.

INGEBORG

Hvad er det mor.

MARIT

Det er den grossereren i Kristiania, som Wangen har anbragt den falske garantien hos. Han vil ha en erklæring fra han far din

til NORBYEN.

Han ringte op idag og sa, han maatte ha det nu.

NORBYEN

Er det mig, du snakker til?

MARIT

Du faar endelig engang skrive under nu.

NORBYEN

Skrive under. Dere kan styre og stelle som Dere vil for mig.

MARIT

Har du betænkt, at vi har forhøret om en uke. Vil du gjøre alt mulig for, at det skal gaa os galt.

NORBYEN

mumler med et suk.

Ja, det forbandede forhøret.

Reiser sig tungt, tar dokumentet, sætter sig ved skrivebordet og dypper pennen, men nøler idet han mumler.

Knut Norby. Knut O. Norby — hm!

MARIT

Naa?

NORBYEN

skyver papiret bort.

Det er en styg sak det her.

MARIT

Men du store verden — det er da vel de andre, som gjør den styg.

NORBYEN

reiser sig.

Havde det enda været en værdig motstander, f. eks. han Mads Herlufsen — Men et kræ som den der Wangen. He! Den daue mand skal Norbyen føre sak imot. Joho, det gaar baklængs nu.

MARIT

Vil du skrive under.

NORBYEN

Gjør det du, Marit. Det er jo dig, som meldte ham.

MARIT

Vil Norbyen skyte kvindfolk foran sig nu.

NORBYEN

Naar en har en tullet kjærring saa.

MARIT

Tak for de ord.

NORBYEN

driver omkring, som til sig selv.

Forresten — om jeg spekulerer til dommedag, saa finder jeg ikke ut, hvordan det her er kommet istand. Et uforsigtig ord faar straks tusen føtter at fly avsted paa, og saa ruller det som en snebold over bygd og by, og saa vet du ikke av,

før det er et gespenst, som tar magten fra dig, saa du maa gaa med, gaa med, gaa med, enten du vil eller ei.

MARIT

Nu begynder jeg snart at bli ræd, Knut.

NORBYEN

standser.

Saa . . . ? Aa, jeg forstaar.

MARIT

Saa sandelig tror jeg ikke du endnu spekulerer paa at ta anmeldelsen tilbake.

NORBYEN

Det var kanske tidsnok endnu.

MARIT

Aa, trøste mig.

NORBYEN

Men da maatte jeg med det samme ta et rep og hænge mig. For vise mig for folk efter den dag — det kunde jeg nu ikke.

MARIT

Nu begynder jeg at forstaa . . .

NORBYEN

At jeg er skyldig — hæ? Norbyen er skyldig, skyldig, skyldig? Hvis du understaar dig til at nævne det ord.

MARIT

graater.

Aa, herre Gud, jeg tror du snart mister vettet jeg, Knut. Saa sandelig vil jeg telefonere til doktoren.

Ut.

NORBYEN

Ja, du kan bare prøve du!

INGEBORG

Jeg forstaar ikke, hvordan du kan synes saa synd paa den der Wangen, far. Staar det ikke i Guds ord, at vi skal bekjæmpe det onde.

NORBYEN

blidere.

Nei jasaa, sussen min, begynder hun ogsaa nu.

sukker.

Jeg tror, jeg reiser min vei fra det hele jeg.

INGEBORG

Far du maa ikke snakke slik.

NORBYEN

Eller gaar tilsengs. Det er ikke sagt, hvor langt jeg har igjen.

INGEBORG

forfærdet.

Men saa er du jo syk likevel da, far.

NORBYEN

lægger sig paa sofaen.

Aaja, det gaar fort nedover. Hvor er Lauraungen.

INGEBORG

Hun steller sig vist til at reise.

NORBYEN

Skal hun reise fra mig hun ogsaa nu. Jeg blir vel snart alene her jeg.

INGEBORG

Aa, du store verden, far.

NORBYEN

Kom hit, Ingeborg — sæt dig paa stolen der. Hør, du ber vel til vorherre hver kveld du.

INGEBORG

I det sidste ber jeg især for dig, far. At du maa faa kraft til at holde ut med det alt sammen.

NORBYEN

rørt.

Nei jasaa. Men for mig vil det vel neppe nytte noget at be, Ingeborg.

INGEBORG

straalende.

Du skulde prøve far.

NORBYEN

Det er den ting, jeg igrunden gaar og spekulerer over om dagene, du. For vi har da en samvittighed. Og jeg har jo ikke været nogen helgen jeg heller. Men det nytter vist ikke det spor at be.

INGEBORG

Nytte — at be? Aa, du skulde bare vite, far . . .

NORBYEN

Ja, nu sætter jeg, at jeg har gjort en anden mand noget særlig ondt. Det er bare et eksempel. Eller vi kan tænke os i Wangens sted. At jeg har bragt ulykke over en mands hus med kona og barna og kanske barnebarna — ja, for følgerne er ofte endeløse, naar en først spekulerer over det — naaja, hvad kan det saa hjælpe de stakkars mennesker, at jeg ber og faar forladelse hos vorherre.

INGEBORG

Men en kan jo gjøre det godt igjen mot sin næste ogsaa, far.

NORBYEN

Det er plat umulig det, Ingeborg.

INGEBORG

Hvad? Det mener du da ikke.

NORBYEN

Det er plat umulig, siger jeg. Det laa jeg og funderte ut nu inat. Hvis jeg har sat ut en løgn om et menneske...og vil gjøre det godt igjen saa maatte jeg jo følge den løgn paa de tusen veie og slaa den ihjel over alt. Og det var jo umulig. Og saa maatte jeg erstatte manden tapet av æren og det han havde lidt, og hvis det endnu kunde gjøres i penge. Men sorg og græmmelse nat og dag, og suk og taarer — kan det betales med guld? Nei, Ingeborg — nei. Altsaa er det hele snak om

syndsforladelse og det at gjøre godt igjen mot næsten — det er jo bare tull. En synd kan ikke forlates hverken av Gud eller mennesker den, Ingeborg. Det er derfor jeg er saa tungsindt om dagene. Det blir saa meningsløst for mig hele greia.

INGEBORG

Du skulde ikke gaa og gruble slik, far.

NORBYEN

Nei, den som kunde sove bort fra hele stasen.

INGEBORG

Kanske du skulde gaa tilsengs, far.

NORBYEN

op mot loftet.

Hør, Ingeborg — du maa fortsætte at be for mig likevel. At jeg maa faa kraft til at gjøre det som ret er, kan du si.

INGEBORG

Ja, far, vær viss paa det.

NORBYEN

Det er vel bedst, du henter mor din. Jeg har noget, som jeg lissaa gjerne kan si hende nu straks.

INGEBORG

Der er hun.

NORBYEN

tar sig sammen i en beslutning.

Kom hit, Marit.

MARIT

Her er nogen, som vil snakke med dig.

NORBYEN

farer overende.

Lensmanden?

MARIT

ler.

Aanei da. Det er just ikke storfolk. Det er han Lars Kleven.

NORBYEN

ærgerlig, lægger sig igjen.

Aasch! Skræmmer folk.

MARIT

Skal han faa komme ind?

NORBYEN

Aa, det kræ... Vil han ha mat, saa lat ham faa det.

MARIT

Han maatte absolut snakke med dig, sa han.

NORBYEN

Saa kan han komme en anden gang.

MARIT

Det sa jeg. Men det kunde ikke opsættes, sa han.

NORBYEN

Naa jaja — da.

brummer.

Noget skal der da ogsaa være bestandig.

MARIT ut. INGEBORG efter. NORBYEN gaar hen og sætter sig i armstolen foran skrivebordet.

LARS KLEVEN, en syttiaarig, bøiet gubbe, med stav i haanden, kommer fra kjøkkenet.

LARS KLEVEN

Goddag i huset.

NORBYEN

brummer.

Naa — hvad staar paa . . .?

LARS KLEVEN gaar lidt besværlig og hostende tæt hen til NORBYEN og sætter sig, vender sig imot ham og støtter begge hænderne paa staven. NORBYEN blir forbauset over slik freidighet.

LARS KLEVEN

Ja, det var det, Norbyen . . . det var det om den her saken med Wangen . . .

NORBYEN

brummer foragtelig.

Hm, — naada?

LARS KLEVEN

Har De . . . har De snakket med vorherre om den sak, Norbyen?

NORBYEN

hælder sig tilbake i stolen, maalløs. Vet ikke enten han skal graate eller le. Endelig smelder han i en latter.

NORBYEN

Naa — hvad saa?

LARS KLEVEN

Jeg vilde gjerne ha fred i kisten, Knut Norby. Men jeg vilde nødig gaa paa forhøret og vidne imot dig og.

NORBYEN

Hvad?

Flytter sig uvilkaarlig nærmere.

Er der nogen, som har bedt dig om det?

LARS KLEVEN

Ja.

NORBYEN

Har Wangen borget dig tobak?

LARS KLEVEN

Det er vorherre, som har bedt mig.

Pause.

NORBYEN

Og hvad har du at vidne du da?

LARS KLEVEN

Jeg fulgte dig til byen dengang.

NORBYEN

Naar?

LARS KLEVEN

Dengang du skrev under.

NORBYEN

Griper om stolarmen, kniper munden sammen. De ser et øieblik paa hinanden. NORBYEN kremter igjen og reiser sig.

NORBYEN

Du begynder at gaa i barndommen nu, Lars.

maa le igjen, men gaar nogle skridt.

Og det er sant, skulde du finde paa at tulle dig hen paa forhøret, saa skal jeg nok faa dig erklæret utilregnelig. Gaa saa . . .

LARS KLEVEN

reiser sig med besvær og stamper mot døren.

Farvel

vender sig inden han gaar ut.

Jeg vil bare ha fred i kisten jeg.

Ut.

NORBYEN slaar en ny latter op.

MARIT

ind.

Naa?

NORBYEN

Ha, ha, ha, ha.

MARIT

Naada?

NORBYEN

Nei, nu . . . aa, jeg maa laane mig en flir, ha, ha, ha!

MARIT

Var gubben saa morsam idag.

NORBYEN

Ja, en kan da ikke graate heller.

MARIT

Hvad vilde han da?

NORBYEN

Han maa være ganske tullet nu. Eller — bi lidt . . . ja, hvem vet . .

MARIT

Du snakker bare i gaader.

NORBYEN

Ha, ha, ha. Ja, enten du tror det eller ei, saa kom det støv, det kræ, det fattighuslem, som jeg av min godhed holder liv i — han kom for at spørre, om jeg har snakket med vorherre du — i den her saken. Han vil blande sig op i hvad Norbyen og vorherre kan ha sig imellem — han! Han! Aa, aa — ha, ha, ha. Nei, nu gaar det godt.

MARIT

Ja, der kan du se.

NORBYEN

Saa vidt er det kommen, Marit. Nu begynder snart lemæn og mus at komme for at holde forhør over Norbyen.

MARIT

Ja, der kan du se Knut.

NORBYEN

Aa, fuldt saa galt med mig er det nu ikke da. Men de tror kanske det.

MARIT

Ja, du kan være viss paa, at gamlingen gik ikke for egen regning.

NORBYEN

Siger du ogsaa det. Tror nogen, det kan nytte at sende mig sligt.

MARIT

Ja, kjære, de er da saa vel vant til, at der skal ikke mere til.

NORBYEN

Aa, de maa nu ikke prikke mig for my paa næsen heller. Undres paa, om det er han Mads Herlufsen, som har narret den der tullingen hit. Det kunde ligne den skjelm. Ha, ha, ha —

MARIT

Ja, du flirer du.

NORBYEN

tar sig over maven.

Aa, det letter saa du — at kunne ærgre sig lidt over andre end sig sjøl bestandig. Ha, ha, ha! Du, Marit jeg har vist tat det her altfor tungt.

MARIT

Du kan være stø paa, at dine uvenner benytter anledningen nu, Knut. Du kan sandelig passe dig.

NORBYEN

Aa — passe mig...

MARIT

Bygden snakker jo ikke om andet end det her. Vet du, hvad han Wangen sætter ut for skrøner om dig.

NORBYEN

Aa, skidt i Wangen ... Men hvis nu det er Mads Herlufsen, som har sagt som saa: Send den gamle tullingen til Norbyen og skræm ham med vorherre, saa gir han sig nok. Det kunde ligne ham det. Saa elendig tror han mig nu. Hm ... Han kan passe sig.

MARIT

Han Wangen har sat ut, at du har bedraget den enken, som du er værge for.

NORBYEN

godmodig.

Javist ja. Og sligt gaar en her og synes synd paa.

MARIT

Og han vil føre vidner paa, at du hele tiden har lagt an paa at drive ham til fallit.

NORBYEN

Jeg? — Nei du — det vet jeg mig da sandelig fri for.

INGEBORG er kommen ind og steller om i stuen.

MARIT

Og han paastaar, at underskriften kom istand paa Grand Hotel.

NORBYEN

Jovist ja — forresten — hvor var det, siger du?

MARIT

Paa Grand Hotel i Kristiania.

NORBYEN

Er du sikker paa, han siger Grand Hotel.

MARIT

Det har han sagt til lensmanden.

NORBYEN

Paa det hotel har jeg aldrig sat min fot.

MARIT

Nei, der kan du se. Han paastaar enda, I havde spist middag der sammen.

NORBYEN

Paa Grand? Nei, men det her er da vitterlig løgn det, Marit. Jeg har aldrig smagt en matbit paa det sted.

MARIT

Aa, naar han Wangen siger det, saa gaar du nok med likevel, du Knut.

NORBYEN

bestemt.

Er navnet mit skrevet paa der — paa Grand — saa har den her haanden aldrig i evighet gjort det.

MARIT

maa le.

Nei, men er der nogen, som tror det da.

NORBYEN

Det er fanden til person til at lyge. Paa Grand? Aldrig i evighet.

INGEBORG

Men kan du begripe, far, at fru Thora paa Lidarende . . .

NORBYEN

Ja, hun holder da med mig.

INGEBORG

Hun har været hos Wangen og tilbudt at hjælpe ham.

MARIT

Og presten likesaa. Du har gode venner, Knut.

NORBYEN

driver omkring, lidt ophidset.

Lad dem det. Lad dem det. Hm!

MARIT

Og Mads Herlufsen . . .

NORBYEN

braatt.

Ja hvad er det med ham?

MARIT

En av hans husmænd har tilbudt sig som vidne for han Wangen.

NORBYEN

plystrer lidt.

Der har vi ham bitterdød. Ja, var det ikke det jeg ventet. — Han Mikkel, han Mikkel! —

Aksler sig.

Nei, nu, Marit, er det nok bedst, jeg opper mig.

MARIT

Det var sandelig paa tide, Knut.

NORBYEN

driver oplivet.

Ja, for det her blir jo ikke længer en sak mellem vorherre og mig det. Du skal se, at hele vargeflokken benytter anledningen...

MARIT

Tviler du paa det?

NORBYEN

Det blir en sak mellem han Mads og mig. Ha, ha, ha. Og da har jeg da endelig en motstander, som jeg ikke behøver at skjæmmes av.

MARIT

Ja, pas dig, Knut. For nu skryter de allerede av, at det er dig og ikke han Wangen, som skal i tugthus.

NORBYEN

Mig — tugthus.

MARIT

Det har han Mads Herlufsen sagt.

NORBYEN

Det er løgn, Marit. Han Mads mener det, men han er ikke saa dum at si det. Aa, han er Mikkel er han. — Ja, nu skal vi se, hvor godt du kan spille da, Mads! For nu begynder jeg at se paa kortene mine jeg og.

LAURA ind reiseklædt

MARIT

Der er Laura. Vil du ha avsted dokumentet, Knut.

NORBYEN

Men hvad fanden staar der i det dokument.

MARIT

Du skal erklære, at Wangens garanti er falsk.

NORBYEN

sætter sig foran skrivebordet og tar dokumentet, mumler.

Bedrat enken! He! Drevet ham til fallit. Paa Grand — jeg! Aldrig i evighet. Og han Mads — he, he!

Skriver resolut under og gir det til MARIT, som lægger det i konvolut.

MARIT

Naada endelig.

NORBYEN

Ja, nu faar den berge sig som bedst kan. Nu blir det krig nu, Marit.

LAURA

Farvel da, far.

NORBYEN

Farvel, kjuklingen min. Og skulde du faa høre alt for my ondt om far din, saa faar du tru bare halvparten.

LAURA

om hans hals.

Aa, du store verden, far.

NORBYEN

vil først kysse hende, men faar sig ikke til, gir hende istedet en pengeseddel.

Der har du et kys, troldungen! Farvel med dig.

LAURA

straalende.

Storartet. Hurra for Norbyen. — Farvel!

Ut. MARIT og INGEBORG efter. Lidt efter høres dombjælder at fjerne sig.

NORBYEN

eftertænksomt.

Bedrat enken — jeg! Og det narrer han folk til at tro ... Og paa Grand Hotel! Aldrig! Og Mads Herlufsen ... he, he!

Opad, folder uvilkaarlig hænderne.

Du ser, jeg faar ikke være i fred til at avgjøre det her med dig. Du ser, de lyver paa mig. Du vet, jeg bedrog ikke den enken. Du vet, jeg drev ham ikke til fallit. Du ser, de bare nytter anledningen til at knuse mig. Amen.

MARIT

ind.

Naa, Knut — hvad tænker du paa at gjøre nu.

NORBYEN

vimser omkring.

Gjøre? Jo, det skal jeg si dig, mutter. Nu kjører jeg ut og ber sammen til et stort selskap. Øverheita og alt, som fint er.

MARIT

forfærdet.

Hvad. Er du rent paa styr nu igjen?

NORBYEN

Vi slagter et svin og sætter det paa spid — som skik er i Engelland. Og bedste og dyreste vinen paa bordet — hverken presten eller skriveren har maken.

MARIT

Nu — selskap — jeg mener du . . .

NORBYEN

Det gjør vi for at vise, at Norbyen ikke er saa ganske skræmt endnu. Du skal se det blir morro det.

MARIT

Du ber vel gjerne han Wangen og.

NORBYEN

Ha, ha, ha. Ja, men han kom ikke, du. Men de andre kommer. Presten først.

MARIT

Og med det tror du at redde dig i saken.

NORBYEN

Nei du — jeg faar ut og samle vidner paa min side jeg og. For vil de ha krig, saa skal de da sandelig faa det. Bed om at sætte i en hest.

Han ryster noget av sig og gaar hurtig ut til høire.

FJERDE AKT

Et større rum hos landhandleren med blaamalte vægge og slidte møbler. Dør paa høire og venstre væg og i bakgrunden. Vinterdag.

Landhandlerenken aapner døren i bakgrunden og lar saa MARIT NORBY, INGEBORG, FRU THORA PAA LIDARENDE samt KNUT NORBY gaa foran sig og ind.

LANDHANDLERENKEN

Værsgod bare, værsgod.

MARIT NORBY

Tusen tak, men . . .

LANDHANDLERENKEN

Værsgod, siger jeg bare. Det er da ingen mening i, at folk som dere skal staa utenfor og fryse. Værsgod.

MARIT NORBY

Ja, her var godt og varmt.

NORBYEN

Vi er kanske tidlig ute.

LANDHANDLERENKEN

Aa, forhøret begynder vel snart, skjønt øvrigheita sitter vel og drikker kaffe endnu. Men der er altsaa thingsalen

peker til høire

skjønt indgangen for de andre er ute fra bryggen som De vet. Men sønnen min, som er retsbud idag, skal nok komme hid og varsko dere. Og der —

peker til venstre

er det altsaa kaffe at faa kjøpt. Men dere maa nu ikke slippe hele hurven herind.

NORBYEN

Her blir folksomt idag.

LANDHANDLERENKEN

Du store verden ja, — det er jo saa det kryr bortover alle veiene. Her blir nu ikke plads for tiendeparten paa tilhørerpladsene.

NORBYEN

Her har nok været mange forhør inde i den der salen, madam Johnsen.

LANDHANDLERENKEN

Ja, i hundredevis. Men det værste var nok, da mordbrænderen stod derinde og slap løs paa skriveren.

NORBYEN

Spøker her om natten?

LANDHANDLERENKEN

Spøker — aa De tror da ikke paa sligt, De Norby.

NORBYEN

Her maa da vel spøke her — eller der inde, hvor der er avlagt saa mangen en falsk ed.

LANDHANDLERENKEN

Huf ja — naar en først tænker over det. Men undskyld, jeg maa nok passe butikken jeg.

Ut i bakgrunden.

NORBYEN

ser paa sit ur.

Nu er det nok bedst, jeg ser om vidnerne mine er kommet.

MARIT

Du skulde heller sætte dig i ro og faa dig en kop kaffe, synes jeg. Du har da ikke bestilt andet end at samle vidner nu baade nat og dag.

NORBYEN

Motparten har ikke bestilt andet den heller.

THORA PAA LIDARENDE

Du store Gud, Norbyen, at en mand som De skal være nødt til at føre vidner mot alle løgnene deres.

NORBYEN

Det er norsk rettergang det, fru Skard. Den, som er anklaget, han kan kaste saa meget skidt og lort han vil paa os andre, og kan vi ikke vaske det af os, saa blir det sittende der. Forresten jo flere gemenheter de sætter ut om mig, jo mere glad blir jeg i dem.

THORA PAA LIDARENDE

Hvad siger De — Aaja — jeg forstaar. Det er med Dem som med de gamle, nationale høvdinger: Ættens vaapenmerke er rent.

NORBYEN

gnider sig i hænderne.

Nei, saken er, at de finder ikke paa andet end hvad jeg har saa let for at gjendrive. Og det synes jeg er saa vakkert av dem. Nu har han Mads Herlufsen sendt en husmand avsted idag for at vidne til bedste for han Wangen. Ja, for det er han Mads. Men ... men nu skal Dere faa se ... ha, ha, ha.

MARIT

Hvad skal vi faa se.

NORBYEN

Ja, vent nu bare. Her skal nok bli morro. Men nu maa jeg avsted. Farvel saa længe.

Ut i bakgrunden.

THORA PAA LIDARENDE

Han tar det hele som en spøk — aa, den Norbyen.

MARIT

Ja, naar han først tar sig sammen, saa. Og nu er det da endelig gaat op for ham, hvad det dreier sig om.

THORA PAA LIDARENDE

Men nu tror jeg, jeg gaar ind og sætter mig jeg.

glytter ind til høire.

Aa her blir det fuldt, ser det ut til.

MARIT NORBY

Ja, lat os gaa ind

vender sig mot INGEBORG, som varmer sig ved ovnen.

End du?

INGEBORG

Jeg tror, jeg venter paa far jeg.

FRU THORA og MARIT ind til høire.

Om lidt aapner LANDHANDLERENKEN døren i bakgrunden og siger

Jo, værsgod, naa her er ialfald søster Deres, hr. student Norby.

EINAR NORBY, en blond mand i fem og tyveaarsalderen, kommer langsomt ind.

INGEBORG

farer op.

Nei, men Einar —

EINAR

Goddag. Er du alene her?

INGEBORG

Ja, for øieblikket. Men hvad staar paa, siden du kommer saa braatt fra byen. Har du været hjemom?

EINAR

Jeg kommer med toget nu. — Men si mig — er ikke far her?

INGEBORG

Han kommer snart. Men hvad er der i veien, Einarmand. Du er saa blek.

EINAR

stryker sig over panden.

Bare jeg kunde si dig det.

INGEBORG

Du skal ikke være ræd for han far du. Han har saa mange utmerkede vidner nu, at det er ganske sikkert, det gaar godt for ham.

EINAR

Og saa taper han Wangen ja. Og kommer i straf?

INGEBORG

Ja, folk tror, han faar et halvt aar mindst.

EINAR

Og hele sit liv ødelagt ja . . .

INGEBORG

Ja, men naar han er skyldig, saa.

EINAR ser sig om, ræd for at nogen kan høre dem, tar INGEBORG i ærmet, men nøler.

INGEBORG

Hvad? Hvad er det, Einar?

EINAR

Hvis her bare var et menneske jeg kunde...

INGEBORG

End jeg da? Er ikke vi tvillinger?

EINAR

Det er sant — du var den eneste, men, . . . nei, denne gang er det umulig.

INGEBORG

Har jeg nogengang misbrukt din fortrolighet, Einar.

EINAR

Aa — du vilde ikke holde det ut.

INGEBORG

Du gjør mig ræd, hvad er det?

EINAR

trækker hende lidt til side.

Er her nogen, som kan høre os?

INGEBORG

Jeg tror ikke det.

EINAR

Og vil du love mig at ta det fornuftig.

INGEBORG

Hør nu, Einar.

EINAR

Jeg har ikke sovet i flere nætter.

INGEBORG

Ikke sovet — men hvad i alverden . . . ?

EINAR

Det her er forfærdelig det, Ingeborg. Det er om han far.

INGEBORG

Han far?

EINAR

Men du lovde at ta det fornuftig.

INGEBORG

Han far, siger du?

EINAR

Han ... han ... aanei, jeg vet ikke min arme raad.

INGEBORG

Han far? Men kjære dig, jeg sa dig jo, at det gaar ham godt.

EINAR

Han far har uret, Ingeborg.

INGEBORG

om lidt, tonløst.

Hvad?

EINAR

Det ... det er ikke han Wangen, som er den skyldige.

INGEBORG

Men hvem er det da?

EINAR

Jeg sa jo netop, hvem det var.

INGEBORG

om lidt.

Einar ...

EINAR

Ja, det er forfærdelig.

INGEBORG

Men er du rent ...

EINAR

Jeg er ganske sikker, Ingeborg.

INGEBORG

stryker sig over panden.

Nei, Einar, nei . . . nei . . .

EINAR

Ja du i dette øieblik kunde jeg forbande den ting at ha en god hukommelse.

INGEBORG

med sorgfuld stemme.

Einar, Einar . . .

EINAR

Men jeg husker det nu altfor godt.

INGEBORG

Hvad husker du?

EINAR

For et par aar siden kommer far op paa min hybel i Kristiania, og han er meget lystig og siger: Idag har vist Wangen tat mig ved næsen. Først gav han en flot middag paa hotel Carl Johan, og siden narret han mig til at skrive paa en garanti for et par tusen.

INGEBORG

puster tungt.

Nei, nei — Einar . . .

EINAR

Men før han gik bad han mig ikke nævne det, saa det kom for mor.

INGEBORG

Aa, Einar — du tar feil. Det er ikke sant.

EINAR

Det er det dokument, som Wangen nu er tiltalt for at ha skrevet falskt.

INGEBORG

Det er umulig, Einar. Hører du, det er umulig.

EINAR

For nogle dage siden skrev jeg til far og mindet ham om det.

INGEBORG

Det har han ikke nævnt noget om.

EINAR

Der ser du . . . men mig svarte han, at det hele var noget tøis.

INGEBORG

Ja, sæt om det nu er det, Einar.

EINAR

Tror du jeg vilde komme hjem nu — hvis jeg ikke var ganske sikker.

INGEBORG

Er det derfor du er kommen hjem. Hvad vil du gjøre, Einar.

EINAR

Du kan tro, jeg har gaat igjennem . . . jeg har pakket kufferten for at reise hjem i det ene øieblik, og bestemt mig paa at opgi det hele i det andet. Men i sidste øieblik kom jeg avsted idag.

INGEBORG

Hvad vil du gjøre, Einar?

EINAR

Først snakke med ham. For der er tid til at vende om for ham endnu.

INGEBORG

tar sig om hodet.

Aa — dette her — nei, nei, Einar da — nei, nei, nei!

EINAR

Men hvis det ikke nytter, Ingeborg.

INGEBORG

Aa, du vil da vel ikke han skal opgi det hele nu. Det gjør han aldrig, aldrig i verden.

EINAR

om lidt.

Saa gudhjælpe mig.

INGEBORG

Ja, Einar, du kan da ikke gjøre mer.

EINAR

Jo, jeg kan gjøre mer.

INGEBORG

Hvad? — hvad?

EINAR

Jeg kan gaa frem til skranken — og vidne.

INGEBORG

Er du rent . . . vidne . . . mot far . . . Einar . . .!

EINAR

Men blir jeg nødt til det, Ingeborg, saa er det jo det samme som, at jeg aldrig kan vise mig hjemme mer.

INGEBORG

synker ned paa en stol, støtter hænderne mot hodet.

Aanei, dette her — aanei, nei, nei. Du gjør ikke det Einar.

EINAR

Men hvis jeg nu er den eneste, som kan redde ham, som er uskyldig. Tror du jeg kan faa en glad dag mer, om det gaar ham galt.

INGEBORG

som før, stirrer frem.

Han far skulde ... han far ... aanei da, aanei, nei, nei.

EINAR

Jeg frygter for, at det hele beror paa mig, Ingeborg. Saken staar daarlig for Wangen. Vitterlighetsvidnet er død, og det er smaat med vidner for ham nu, da han er ruineret. Og saa fører han sin sak dumt og siger i ophidselsen en mængde ting om far, som det er let at motbevise. Og nu skal jeg vite sammenhængen — jeg, jeg, jeg ...

INGEBORG

Aa Gud i himlen hjælpe os alle sammen.

EINAR

Aldrig havde jeg trodd, jeg skulde bli sat paa en slik karakterprøve. Du husker kanske, at jeg ofte har været storartet i at dømme andre, særlig vore offentlige mænd, som tar slægtskaps og venskapshensyn. Og nu — jeg selv? At skulle si sandheten — saa far kanske faar straf... eller at løpe min vei fra det hele. Det her blir en forunderlig dag.

INGEBORG

Dette orker jeg ikke — nei, jeg orker det ikke, Einar.

EINAR

Prøv at være dygtig, Ingeborg — og bær det sammen med mig. Sig intet endnu. Jeg maa se at finde far ... farvel saa længe ...

Ut mot bakgrunden.

INGEBORG

skjuler ansigtet i hænderne og blir sittende ubevægelig. Lidt efter opad.

Aanei da. Jeg som har bedt dig hjælpe far... var det hele bedrag ... er du kanske ikke til. Er det hele bedrag, bedrag, bedrag ...

hun hulker stilt.

MARIT NORBY

fra høire.

Er han far din ikke her.

INGEBORG

skjuler sin sindsbevægelse.

Nei.

MARIT

Ja, for nu er øvrigheita kommen. Det begynder nu.

Under det følgende sitter INGEBORG for det meste og stirrer ned, ofte med hænderne foldet.

PRESTEN

fra bakgrunden.

Goddag. Ei, det er jo kjendtfolk.

MARIT

Vil presten sig saa ondt som at komme hid.

PRESTEN

Presten er desværre saa dum. Han indbilder sig endnu at kunne utrette noget.

MARIT

At stifte fred mellem ulv og bjørn.

PRESTEN

Akja, akja — jeg skulde helst foreslaa, at man sendte baade øvrigheten og sakføreren og vidnerne hjem med posten. Saa laget vi en domstol vi, som ikke skal leve av rettergang.

WANGEN og FRUE ind fra bakgrunden.

WANGEN

bukker og vil gaa videre.

PRESTEN

Nei goddag, Wangen.

WANGEN

Goddag — undskyld . . .

PRESTEN

Trykker HR. og FRU WANGENS haand.

De har vel intet imot, at Deres venner gjerne vil være i nærheten idag.

FRU WANGEN

Tak, pastor.

WANGEN

Venner? Jeg har ingen venner. Det er ikke fint at være venner med en ruineret mand.

PRESTEN

Men jeg er jo Deres ven.

WANGEN

Presten er ogsaa fiendens. Jeg har ikke bruk for sligt venskap.

FRU WANGEN

Henrik!

WANGEN

med et blik paa fru NORBY.

Kom Karen. Vi passer vist bedre derinde vi.

PRESTEN

Nei, vent et øieblik, Wangen.

NORBYEN kommer tilsyne i døren til venstre. Han er helt oprømt over noget.

NORBYEN

Hør, Marit, nu har jeg endelig faat fat i det...

stanser pludselig og har faat øie paa WANGEN.

Aahaa.

Han og WANGEN stirrer et øieblik paa hinanden. Begge viger uvilkaarlig et skridt baklængs.

PRESTEN

om lidt.

Nei, se det træffer sig heldig. Det stevnemøte skulde vi faat istand for længe siden. — Ja, herrerne kjender vel hinanden.

MARIT NORBY ler koldt. WANGEN staar ved døren til høire, NORBYEN ved venstre væg.

WANGEN

Jo, nu endelig kjender jeg den mand.

NORBYEN

blek, prøver at le.

Det ser ut til det ja.

WANGEN

Og jeg kan da ialfald se folk i øinene.

NORBYEN

Er det siden falliten det?

PRESTEN

Hør nu, mine herrer — I er begge utmerkede mænd . . .

WANGEN

med blik paa NORBYEN.

Jeg protesterer . . .

NORBYEN

ler.

Jeg ogsaa . . .

PRESTEN

Vent nu lidt og hør et forslag . . .

WANGEN

Nei, saa sandelig om jeg gjør. Og det vil jeg si, at vel har dere faat ødelagt mig, saa jeg er fattig og husvild som en tigger og foragtet og tilsmudset som den værste forbryder, men om presten bød mig hele Norbyens rikdom, ja alt det guld, som gives paa jorden — jeg indlot mig ikke paa forlik længer. Sandheten skal for en dag, og skurken skal komme i gapestokken, saa alle kan beglo ham. Min sak er de tuseners her i landet.

FRU WANGEN

Henrik!

WANGEN

ophidset, vender sig imot hende.

Ja, hvad er det? Jeg foreslaar du gaar over til motparten du ogsaa. De vil nok synes synd paa dig.

FRU WANGEN

Henrik.

WANGEN

Henrik, Henrik ja. — Du kan ikke være med ind i retssalen, du, som skal vidne . . .

Et uniformeret retsbud viser sig i døren til høire.

RETSBUDET

Er den anklagede Wangen her?

WANGEN

Den anklagede Wangen er her ja.

Vender sig ved døren til høire og peker paa NORBYEN.

Men der staar han, som skal paa tugthus

ind til høire.

FRU WANGEN

Aa Gud!

skjuler ansigtet i hænderne og tumler ut gjennem døren i bakgrunden.

PRESTEN

ser mot døren til høire og ryster tvilende paa hodet.

MARIT NORBY

Der fik vi.

NORBYEN

ler.

Han er flink.

PRESTEN

Men hvor blev det av fru Wangen?

INGEBORG

Hun gik ut — der . . .

PRESTEN

Nei jasaa.

Efter og ut døren i bakgrunden.

Fru Wangen. Fru Wangen.

Ut.

MARIT

til NORBYEN.

Og du, som ikke svarte ham et eneste ord.

NORBYEN

Skulde jeg gjøre mig til hund, fordi om han er det. Nei, her er svar her, Marit

klapper sig paa trøielommen og tar et dokument frem.

Nu har jeg endelig faat det.

MARIT

Hvad er det for et papir.

NORBYEN

Det her, Marit — det er trumfess det.

MARIT

Men hvad er det da.

NORBYEN

Det her vilde jeg ikke bytte bort for mange tusen.

MARIT

Faa se.

NORBYEN

forhindrer det.

Det her er døden for det eneste brukbare vidne, han tropper op med idag. Havde jeg ikke faat fat paa det her, saa kanske han kan ha faat mig i tugthuset likevel.

MARIT

Men du gode Gud, saa sig hvad det er da.

NORBYEN

Det eneste farlige vidne er det, som han Mads Herlufsen har skaffet ham. Men det her — det skal faa gamle Mads til sengs igjen.

MARIT

Men kan jeg ikke faa se da!

NORBYEN

negter fremdeles.

Det her avslører hele trafikken det. Ha, ha, ha. Jo, det er guld det.

MARIT

Uf Knut, du kan gjøre folk rasende.

NORBYEN

Mads Herlufsens husmand — han skal jo vidne idag, at gamle Haarstaen, vitterlighedsvidnet...

MARIT

Ja, den der husmanden har jo tjent hos Haarstaen i sin tid.

NORBYEN

Javel. Og mens han tjente der, paastaar han, at gamle Haarstaen en dag kom hjem fra byen og fortalte at han skrev under sammen med mig.

MARIT

Ja. Det er jo det vidne, som skal redde han Wangen.

NORBYEN

mer og mer straalende.

Og faa Norbyen i tugthuset ja. Men det her du ...

MARIT

Ja det der — det der — det der! Hvad er det der?

NORBYEN

Det er bare et bevis for, at Mads Herlufsen har narret husmanden til at vidne falskt.

MARIT

Aa, trøste mig.

NORBYEN

Det er en erklæring fra enken efter Haarstaden. Den der husmanden var forlængst flyttet fra tjenesten paa Haarstad, da Wangens garanti er skrevet under. Han opholdt sig dengang i en anden bygd, saa det er plattens umulig, at Haarstaden kan ha nævnt noget sligt til den stakkar.

MARIT

Aa, du store verden.

NORBYEN

Hvad?

MARIT

Nei, at det kan gaa saa vidt.

NORBYEN

Vidt! Begynder du at undres over, at vi har med Luzifer at bestille.

MARIT

Men den der stakkars husmanden da.

NORBYEN

Aa han faar nok sin betaling. Herlufsen ser ikke saa nøie paa skillingen han, naar det gjælder at lage rottekrudt til mig.

MARIT

Men nu vil du vel forhindre den der stakkaren i at gaa hen og vidne falskt.

NORBYEN

Forhindre! Er du paa styr. Nei, selvfølgelig skal han vidne.

MARIT

bedende.

Du skal hindre ham i det, Knut.

NORBYEN

Du kan lite paa, mutter, at jeg kan spille femkort

gnider sig i hænderne.

Og nu spiller jeg med han Mads nu. Og først skal han spille ut den der husmanden, ser du — og sitte der og kry sig av at ha vundet — og saa sætter jeg ind den her trumfess — au! Da dætter han da. Da maa han nok tilsengs da.

MARIT

Og den der husmanden skal forsværge sjæla si.

NORBYEN

Vi kan ikke forhindre folk i at synde vi, Marit. Og forresten har nok Vorherre mere forstand end baade han Mads Herlofsen og Wangen.

MARIT

sukker.

Aa, du store Gud, san — for folk, for folk!

NORBYEN

Og hvad har jeg gjort dem Marit. Slidt og strævet for bygda — det har jeg. Og det her er takken. Om det saa er kryp og skrubb og lort og lemæn, saa jagu skal det ægle sig ind paa Norbyen. Nei, du har ret, jeg har været for god av mig. Jeg har sluppet dem for tæt indpaa mig. — Paa Grand? Jeg har aldrig sat min fot paa Grand, og likevel vil han føre vidner paa det. He! Og han Mads da! Ja, fik han mig i straf nu, saa gav han sig neigu ikke, før han fik kloa i Norby gaard og kunde jage dig og ungerne hjemmefra med en sopelime. Da først blev han rigtig frisk. Men vent du, min gode Mads...

INGEBORG

frygtsomt.

Det er sandt, han Einar ...

NORBYEN

Hvad?

mot hende.

Du ser saa doucemang ut, jenta mi. Stakkar, du skulde ha været hjemme du. Naar vi nu faar ifra os det her fanteriet, saa skal du og jeg ta os en lang tur, vi, Ingeborg. Og slaa os løs og more os. Saa blir vi splinterny begge to.

INGEBORG

smiler.

Det vil jeg gjerne, far. Men han ... han Einar.

NORBYEN

Hvad — han Einar ...

INGEBORG

Han er her. Han ledte efter dig.

MARIT

Er han Einar kommen hit?

NORBYEN

Jeg tænkte han havde nok at gjøre med bøkerne sine han nu, saa han kunde faa den der eksamen engang. Eller tænker han at bli gaaende der som den evige student.

INGEBORG

Der er han.

Hun glider sagte ut i bakgrunden.

EINAR

fra bakgrunden.

Goddag, mor. Goddag far . . .

blir staaende.

MARIT

Er du kommen fra byen Einar? Har du været hjemme?

EINAR

Far, jeg maa snakke et ord med dig.

NORBYEN

Trodde du her skulde være begravelse?

EINAR

Begravelse?

NORBYEN

Ja, efter far din. For hele bygda stræver da med at faa livet av mig. Kanske du er kommen for at hjælpe dem med det.

EINAR

Kan du komme ut et øieblik, far.

NORBYEN

Ut et øieblik — he! tror du, jeg ikke har andet at bestille end at gaa og vase med dig. Gaa hjem med dig, eller reis ind til byen og pas bøkerne dine. Det her klarer vi uten dig.

MARIT

til NORBYEN.

Men kjære ....

EINAR

Bare et par minutter, far. Jeg ber dig om det.

NORBYEN

brummer.

Aa, sludder!

Gaar mot bakgrunden.

Kom da. He. Mangt slags tull.

NORBYEN og EINAR ut til venstre.

MARIT

Hvad gik der av Einar idag?

INGEBORG

Jeg vet ikke, mor.

MARIT

Sæt om han har faret og vaset sig borti noen kvindfolksgreier. Eller mistet penge ...

INGEBORG

tier, men sukker.

PRESTEN

fra bakgrunden.

Akja, akja.

MARIT

Fandt De fru Wangen?

PRESTEN

Nei, hun gik vist sin vei. Akja. Gud hjælpe os.

MARIT

Kan saa si.

PRESTEN

Det skal være vanskelig at leve sammen med en uskyldig anklaget. For hvis man ikke snakker om hans uskyldighet til stadighet, og hvis man ikke gjør manden til en helgen i alt, alt — ja saa blir den uskyldige aldeles rasende. Det er vist vanskelig at være fru Wangen, netop fordi han er uskyldig.

MARIT

Er han uskyldig, siger De.

PRESTEN

smaaler.

Jeg skulde næsten ønske, han ikke var det. For det vilde være saa trist om uskyldigheten gjorde en mand saa selvgod og utaalelig.

LANDHANDLERENKEN

høres, idet hun aapner.

Værsgod, værsgod hr. Herlufsen.

Herlufsen, en gubbe i pels, kommer til syne i døren.

PRESTEN

Nei, der har vi jo Mads Herlufsen. Goddag. Deres majestæt.

FRU MARIT NORBY glider stilt ind i retslokalet.

MADS HERLUFSEN

stanser, snyder sig.

Hæ? Majestæt?

PRESTEN

Ja, er De ikke bygdekongen? Skogkongen, Pengekongen?

ryster hjertelig hans haand.

MADS HERLUFSEN

Det er nok Norbyen, som baade er konge og keisar. Saa længe det varer da.

PRESTEN

Aa, De er nok en slags medregnet De ogsaa.

MADS HERLUFSEN

De kan no spør'n, kor my han estimerer os andre for? Skjønt idag —

gnider sig i hænderne.

Hi, hi, hi.

PRESTEN

Idag ja.

MADS HERLUFSEN

Idag vilde jeg ikje være i hans bukser nei.

PRESTEN

De vet nok mer end vi andre, De Herlufsen.

HERLUFSEN

Tvi — plage folk ut i sligt føre. Holdt paa at søkke ned baade med hest og slæa borti elva.

PRESTEN

Er De indstævnt som vidne.

HERLUFSEN

trækker paa det.

Nei, men ... Je tykte no, je maatte ut likevel idag! Au, der er han ...

Hoster og kremter.

NORBYEN

fra venstre, blek, men idet han faar øie paa HERLUFSEN maa han le. Til HERLUFSEN.

Goddag kjære ven.

Begge gubber ser en stund i taushet paa hinanden.

MADS HERLUFSEN

Goddagen, Norbyen. Je tænkte ikje du var her ... hm. — ja det vil si ...

NORBYEN

smiler.

Og jeg ventet ikke at finde dig her.

De trykker hjertelig hinandens hænder.

Hvordan er det med gigta?

MADS HERLUFSEN

Au, snak ikje om den. Og magen din da, Knut Norby?

NORBYEN

Aa, bare saa som saa.

HERLUFSEN

Har du prøvd Riga balsam?

NORBYEN

Nei, men du skulde prøve ormefedt for gigta, Mads. Det er bra det.

HERLUFSEN

betragter den anden.

Du er vist ganske sikker paa at vinde saken idag du, Knut.

NORBYEN

Havde jeg havt dig imot mig, Mads Herlufsen, saa kunde jeg tapt.

MADS HERLUFSEN

Hm. Mot mig har du bestandig vundet, du Knut. For je er nu bare en simpel mand. Men nu er det vel bedst je rusler ind, for at faa plads.

NORBYEN

Skal du høre paa opbyggelsen?

MADS HERLUFSEN

Det var meningen det ja.

Skjuler et smil. Rusler ind i retslokalet.

NORBYEN

til presten.

Der ser presten en av skarpretterne?

PRESTEN

Hvad? Han vilde høre paa, sa han.

NORBYEN

Han vil se mig hængt, vil han. Se mig gaa i den fælde, han har stillet op. Se mig knust og ruineret. Derfor er han kommen hit idag. Men vent nu.

PRESTEN

Hør nu, Knut Norby — De, som er en forstandig mand — er det umulig, at . . .

NORBYEN

Ja, ja, ja, prest, det er umulig — nu. For en times tid siden havde jeg kanske sluttet fred — trods alt. Men ikke nu.

PRESTEN

Hvad er der hændt?

RETSBUDET

fra høire.

Er andet vidne, Knut Norby her.

NORBYEN

utaalmodig over at bli forstyrret.

Ja, jeg kommer snart, kan De si.

RETSBUDET

Fuldmægtigen ber, at De maa komme straks.

NORBYEN

Saa snart Norbyen blir færdig, kan De si

til presten.

Det er bare den der skriverfuldmægtigen, som holder forhøret. Han, som drak sig saa fuld i julen. Det er ogsaa en retfærdighet at ha respekt for.

Retsbudet trækker sig tilbake.

PRESTEN

Hvad er der hændt?

NORBYEN

tar presten i ærmet.

Tror De det er de to tusen, det dreier sig om idag, prest. Nei, var det bare det, saa — Men, der er hele hundekoblet i hælene paa én. Jeg, som eier noget, jeg skal i tugthus. Og socialister som den der Wangen, som hverken tror paa Gud eller fanden, de skal komme til styret. Han paastaar, jeg bedrog en enke, jeg var værge for — De vet, jeg hjalp hende av min egen pung.

PRESTEN

Jeg husker det.

NORBYEN

Han vil idag føre vidner paa mindst en tylvt forbrydelser, som jeg skal ha begaat, og som jeg kan gjendrive med vidner. Synes De, det er fint.

PRESTEN

Nei, kjære.

NORBYEN

Men det værste av det — aa, det skulde De vite . . .

PRESTEN

Hvad er det.

NORBYEN

Ifjor fik de livet av ældste sønnen min.

PRESTEN

Du gode Gud — hvad siger De?

NORBYEN

Han som kjørte sig ihjel. Det var fiendens anslag det. Og nu — jeg har en eneste søn til — ogsaa han har de . . . Nei, det her orker jeg ikke at snakke om.

PRESTEN

Deres søn Einar — studenten — ja jeg saa ham her.

NORBYEN

De har forsøkt at rive ogsaa ham fra mig — men det her svier for meget indvendig. Det her skal de faa igjen. Det her skal Mads Herlufsen ha igjen.

Han gaar med faste skridt ind i retslokalet.

PRESTEN

Akja. Naa, frøken Norby?

INGEBORG

reiser sig.

Jeg vet ikke, enten jeg skal hjem, eller . . .

PRESTEN

Ja, presten er ialfald overflødig, her. Farvel.

Gaar mot bakgrunden og ut.

INGEBORG

stirrer frem for sig.

Aa, herre Gud, aa herre Gud!

EINAR NORBY, langsomt fra venstre.

INGEBORG

Einar!

EINAR

Hvad? Er du her endnu!

INGEBORG

Einar — har du snakket med far?

EINAR

Ja, og det var som at snakke til is.

INGEBORG

For Gud i himmelens skyld, Einar — hvad vil du gjøre?

EINAR

Er far inde og vidner nu?

INGEBORG

Ja. Men du? Hvad vil du gjøre?

EINAR

Kjære Ingeborg — nu skal du være snil. Gaa hjem. Det er ikke noget for dig at være her.

INGEBORG

Einar, du skal si mig, hvad du agter at gjøre?

EINAR

Jeg er allerede kommet i skade for at være feig. Jeg maatte love ham at gaa hjem, eller reise til Kristiania øieblikkelig. Det er underlig for magt, en far har.

INGEBORG

Men du reiste ikke. Du er da her.

EINAR

Jeg orker ikke at leve efter denne dag, Ingeborg, hvis jeg flykter fra dette her.

INGEBORG

Du vil gaa ind og vidne?

EINAR

Ja.

INGEBORG

Da var det godt, at du traf mig først. For nu kan jeg si dig, Einar, at du tar feil.

EINAR

Feil?

INGEBORG

Jeg har siddet her i al stilhet og bedt og stridt en kamp med min Gud, Einar. Og nu har han git mig et tegn. Du tar feil. Far har ret.

EINAR

Et tegn?

INGEBORG

henført.

Ja, ja. Han saa vel, jeg ellers vilde ha mistet forstanden. Saa barmhjertig er Gud i sin naade, Einar. —

EINAR

Kjære Ingeborg — gaa nu hjem. Tak, fordi du har været saa god mot mig. Jeg er et slags offerdyr idag, men jeg føler, at det maa ske. Aa, min Gud . . .

vil gaa mot høire, men stanser, da NORBYEN i det samme kommer fra høire, rød i hodet.

INGEBORG

i utbrud.

Aa!

Hun glider ut til venstre.

NORBYEN

for sig selv, optat av det han har vidnet.

Sesaa . . . hm! Nu er det gjort.

Faar øie paa EINAR og braastanser. De ser en stund paa hinanden . . .

Nu har jeg Gudstraffe mig aldrig . . .

EINAR

staar med bøiet hode, om lidt.

Far jeg kunde ikke . . .

NORBYEN

Neivist.

EINAR

Det er ikke saa godt at være mig heller.

NORBYEN

et skridt imot ham.

Havde jeg svøpen min her.

EINAR

løfter hodet.

Far, jeg maa frelse en uskyldig.

NORBYEN

He! Hvor meget har Mads Herlufsen lovet dig for det her?

EINAR

faar et stød.

Far!

NORBYEN

Men at du lar dig narre slik. At du vil være med at spænde benene under far din.

EINAR

Far — hvad sa du? Hvormeget har Mads Herlufsen ... hvad sa du?

NORBYEN

haanler.

Ja — hvormeget?

EINAR

knuger hænderne.

Dette taaler jeg ikke, far. Nu gaar jeg ind og vidner.

NORBYEN

Saa gaa da for fan. Staa ikke der og hæng med næbbet. Gaa nu da. Har jeg klaret alle de andre lemæn fra mig, saa var det da underlig, om jeg ikke skulde klare dig.

EINAR

Ja, far — — jeg har ikke andet at gjøre.

Gaar fast mot døren til retslokalet, aapner og vender sig.

Tilgiv mig engang, naar du kan.

Ind.

NORBYEN

blir staaende og stirre paa døren, knuger hænderne og presser munden sammen.

Sesaa.

Kjæmper med sin sindsbevægelse.

Sesaa, Norbyen. Nu gjælder det at staa paa benene sine nu. For nu blir her morro. Søn mot far sin. Jo, nu skal Mads Herlufsen ... aa,

aa . . . aa! Det her skal de ha igjen. De skal ha det igjen.

RETSBETJENTEN

i døren til høire.

Fru Norby.

NORBYEN

samler sig.

Derinde.

Han driver paany i sterkt oprør.

THORA PAA LINDARENDE

fra høire.

Huh — for varme derinde.

NORBYEN

sanser ikke stort, men driver.

Ja — vist ja.

THORA PAA LINDARENDE

Gud gi han vilde tilstaa, den arme mand. For da blir det jo mindre straf.

NORBYEN

Hvem var for skranken nu?

THORA PAA LIDARENDE

I dette øieblik var der ingen.

NORBYEN

Hm. . . . hm. . . .

THORA PAA LIDARENDE

Jeg har aldrig set det saa tydelig paa en mand, at han var skyldig. Men jeg siger nu likevel, — stakkars mand.

Ut i bakgrunden.

NORBYEN driver. Nu og da lytter han ved døren, driver igjen.

LANDHANDLERENKEN

fra bakgrunden.

Er ikke presten her?

NORBYEN

Nei, nei, nei —

LANDHANDLERENKEN

Aa, undskyld. — Ja, nu har vi faat snefok igjen, Norbyen. Det blir ingen mangel paa sne iaar.

NORBYEN

driver.

Nei vist — ingen mangel paa sne nei.

Lytter uvilkaarlig mot retssalen.

Landhandlerenken ut i bakgrunden.

Om lidt stikker INGEBORG hodet ind ad døren fra venste.

NORBYEN

stanser.

Naa?

INGEBORG

Einar?

NORBYEN

haanler.

Einar ja. Spør ikke mig om ham. Gaa hjem, Ingeborg. Straks. Gaa hjem, siger jeg.

INGEBORG

ut.

Ja, ja, ja.

NORBYEN driver i stigende uro.

EINAR

sønderknust fra høire.

Nei, jeg orker det ikke. —

De to blir et øieblik staaende og stirre paa hinanden.

EINAR

Mor .. — mor var der. Jeg kunde ikke ...

Gaar mot utgangen, men vender sig.

Jeg er en usling jeg, far. Og nu vet jeg ikke, om jeg orker at ... Farvel, far ...

Ut.

NORBYEN

stirrer efter ham, om lidt.

Hvad? Han kunde ikke? Turde ikke ...? Han flygter!

Næsten paa latteren.

Au, au, Mads, gik du glip av det her og .... ha, ha, ha! Nei, nu ... nei nu ...

Pludselig alvorlig, grepen av en ængstende tanke, nogle skridt mot bakgrunden.

Einar, Einar.

Vil efter og ut, men husker dokumentet og stanser og klapper sig paa lommen.

Det er sant, — nu, nu har jeg jo vundet spil ...

Vender sig først mot retslokalet, men husker atter paa sønnen og mumler ængstelig mot utgangen.

Einar. Einar ... Skidt, han gaar nok hjem.

RETSBETJENTEN

fra høire.

Var det saa, at hr. Norby vilde konfronderes med vidnet Søren Kvikne.

NORBYEN

Søren Kvikne — er det Herlufsens husmand.

RETSBETJENTEN

Javel.

NORBYEN

tar dokumentet av lommen.

Ja, da vil jeg gjerne ha et ord med. Nu kommer jeg.

Mot høire, men vender sig paany og siger i stigende angst.

Einar, Einar ... Aanei da ...

Men pludselig tar han sig sammen, løfter dokumentet høit og gaar raskt ind i retslokalet.

FEMTE AKT

Stuen paa Norby. Sommerdag med solskin og aapne vinduer.

MARIT NORBY steller med noget i forgrunden, men gaar saa hen til det aapne vindu og roper ut.

MARIT

Ingeborg.

Der svares utenfor.

MARIT

Hvad staar du og ser i kikkerten efter. Kom ind da vel.

INGEBORG

utenfor vinduet.

Vet du ikke hvad som sker idag da.

MARIT

Hvad som sker?

INGEBORG

Nu netop blev han Wangen hentet av lensmanden.

MARIT

Nei, er det sant?

INGEBORG

Ja, nu skal han avsted og sone ut straffen.

MARIT

Det var da godt det endelig blev engang. Saa kanske vi ogsaa faar fred en stund.

INGEBORG

Aa, vi har da havt fred nu like siden han blev dømt.

MARIT

Fred!

med en kold latter.

Var det ikke dagen efter domfældelsen, at han hidset arbeiderne hid for at kaste ind ruterne og ruinere haven. Naa, det er sant, du var borte du. Men fred — nei, saa længe han var i bygden, kunde vi da ikke føle os tryg.

NORBYEN

ind fra høire, røkende langpipe.

For et veir, mutter. Du kan tro her gror baade paa aker og eng nu.

MARIT

Er det sant, at de henter ham idag.

NORBYEN

puster ut.

Ja, saamæn du . . . Endelig.

MARIT

Du puster ut du og.

NORBYEN

Ja, jeg puster ut.

MARIT

Aaja, det har været en prøvelsens tid.

NORBYEN

Men du har været flink, mutter. Makeløs.

MARIT

End du da. Det er vel især dig, det har gaat ut over.

NORBYEN

Aa skidt! Lemæn . . .

MARIT

Du er graanet bra, synes jeg. Nu er det bare tre maaneder, siden det her begyndte. Men det har været som tre aar.

NORBYEN

Aa, naar bare enden er god saa . . . hm. Vet du, at idag har jeg gaat her og formelig syntes synd paa ham.

MARIT

Paa Wangen. Ha, ha, ha. Ja, det er noget at synes synd paa.

NORBYEN

Jo du — naar folk spiller kortene sine altfor elendig, saa blir jeg rørt, mutter. Da han for lagmandsretten tullet sig til at lægge frem et falskt brev som vidneprov for sig — ja, da var jeg mest paa graaten. Da havde jeg næsten lyst til at hjælpe ham lidt.

MARIT

Og da han egget pøbelen hid til at plyndre og ødelægge, da vilde du vel ogsaa hjælpe ham.

NORBYEN

Akurat. For den historie blev saamæn værst for ham selv.

MARIT

Aa dengang var sandelig ikke du saa høi i bukserne heller.

NORBYEN

Vi havde ikke vundet enda, mutter. Men nu undres jeg paa, hvordan det gaar med konen hans. Hun blir vel sittende der med ungerne og fattigdommen hun.

MARIT

Jeg synes der er dem, som kunde ligge dig nærmere at tænke paa.

NORBYEN

studser.

Hvorledes er det med han Einar?

MARIT

Naa, saa du vil virkelig spørre efter ham?

NORBYEN

Tja?

MARIT

Det var da vist første gang i alle de uker, siden han blev syk.

NORBYEN

Sludder. Undres paa, hvem det tog mest paa, da han laa paa det værste.

MARIT

Nu faar du si mig en ting, Knut ... Hvad er der imellem dig og gutten?

NORBYEN

Mellem os?

MARIT

Jeg har ikke villet plage dig med det, saa længe Wangensaken stod paa. Men nu faar du si mig det.

NORBYEN

Aa, tull.

MARIT

Hvorfor har du ikke set ind til ham i hele den her tiden?

NORBYEN

Den, som har lungebetændelse, har vel bruk for ro. Du og Ingeborg var jo hos ham til stadighed.

om lidt.

Har han spurt efter mig?

MARIT

Det har han vist.

NORBYEN

ler kold.

Vist ja.

MARIT

Det var da rimelig, at han spurte efter far sin, naar han aldrig ser noget til ham.

NORBYEN

Det synes jeg og, Marit. Men likevel, saa har jeg nu maattet vente forgjæves paa det.

MARIT

Forresten spurte han efter dig igaar.

NORBYEN

prøver at skjule sin spænding.

Nei? — Og hvad sa han?

MARIT

Han var ræd, han havde gjort dig uret, sa han.

NORBYEN

lysner.

Hvad . . . Hvad! — nei sa han det.

MARIT

betragter ham.

Det blev aldrig rigtig opklaret, hvorledes han blev syk heller.

NORBYEN

Han havde vel forkjølet sig paa det første forhøret i vinter.

MARIT

Han, som aldrig smaker brændevin, han skulde paa hjemveien sætte sig til paa en stabbesten, saa folk finder ham stivfrossen. Nei, der er noget I alle sammen skjuler for mig.

NORBYEN

Aa skidt, du skal nok faa vite det, mutter. — Nei, jasaa, sa han det du. Gjort mig uret — hm!

Puster ut.

Det er sandelig godt, at det gik som det gik — med det hele. Der maa være en høiere styrelse likevel, Marit.

MARIT

Ja, har du tvilet paa det?

NORBYEN maa le.

Jeg har betænkt, du, at han Wangen igrunden vil ha saa inderlig godt av at sitte en stund paa tugthuset. Gratis husrum og kost og klær, intet brændevin, ingen anledning til at holde foredrag eller at sætte historier om folk i avisen, kaffe og tobak bare til nødtørft, og ellers god tid til at fundere over alt det gale, han har gjort. Sandelig om det er umulig, at han kan bli et skikkelig menneske med tiden han og. Der er igrunden mye godt i ham. Men den her straffen den vil saamæn være ham en stor hjælp.

MARIT

Bare han ikke viser sig her i bygda mer, saa kan han bli saa god og bra han vil for mig.

NORBYEN

Men der er ingen, som aner du, hvor tung den her tiden har været for mig. Du tror kanske ikke, at det her med gutten ... forresten, jeg tror nu likevel, jeg ser op til ham idag.

LAURA

ind, i lys sommerkjole.

Aanei, vet Dere hvad som er hændt.

MARIT

Naa?

LAURA

Den gamle budeia er endelig død nu.

MARIT

Hun døde i nat hun, barn. Jeg sat oppe hos hende jeg.

NORBYEN

Ja du kan tro, Laura, at det kvindfolk har strævet mangen en dag her paa Norby. Saa nu faar du sy no pent til hende i kisten, og saa faar du og jeg lage en pen gravstøtte med vers paa.

LAURA

Ja, tænk, far — jeg har en nydelig liten pute du, den vil jeg lægge under hodet til den gamle.

NORBYEN

Gjør det du, snuppen min.

Ja, nu blir her et kammers ledig i baarstuen da, mutter.

MARIT

Ja, men nu har vi vel havt nok av alle de der gamlingerne. Du faar ikke andet end skam til tak av bygda likevel.

NORBYEN

Jeg har heller ikke gjort det for at faa tak. Hør, Lauraungen — du faar gaa op til enken efter den gamle Lars Kleven du.

MARIT

Nei nu . . . hvad skal hun der?

NORBYEN

uforstyrret til LAURA.

Og si, at nu er her en seng og et kammers ledig paa Norby, si.

LAURA

Ja, far.

MARIT

Men er du rent gælin da, Knut.

NORBYEN

Gælin?

MARIT

Har du glemt, da han Lars Kleven kom hid og truet med at vidne imot dig.

NORBYEN

Han Lars ja — men han er da dau nu. Det er enken hans jeg snakker om. Hun sitter der i et hundehus og baade fryser og svelter.

MARIT

Den der kjærringen, som ikke har bestilt andet end at gaa og sladre om os.

NORBYEN

Aa, herre Gud, mutter — vi sladrer lidt du og jeg og.

til LAURA.

Altsaa, Laura, hvis gamla nødig vil skilles fra kua og katta si, saa har vi nok husrum for alle tre paa Norby, kan du si.

LAURA

Javel.

gaar.

MARIT

Ja, du Knut, du Knut.

NORBYEN

Ja, mutter, vi har vel raad til at gjøre sligt, hvis vi har lyst.

MARIT

Og saa faa skam til tak ja.

NORBYEN

Aa — tak, tak, tak. Du kan hilse og si, at han Knut Norby behøver ingen tak han.

INGEBORG

ind.

Nei, nu kommer her fremmedfolk.

MARIT

Hvem det da?

INGEBORG

To kjærrer fulde av folk. Det er presten og folkehøiskolebestyreren og lensmanden og en dame. De kjørte ind i gaarden nu.

NORBYEN

Hid?

MARIT

Aa nu forstaar jeg. Lensmanden ringte op i morges og spurte om vi var hjemme idag for en deputation.

NORBYEN

En deputation?

MARIT

Ja, saa sa han.

NORBYEN

Hvad er nu det for tøis. Naaja, jeg faar vel ta paa mig en anden trøie da kanske.

gaar til venstre.

INGEBORG

Mor du — aa idag er jeg saa glad, saa glad.

MARIT

Naada?

INGEBORG

Det er han Einar. Idag føler han sig saa bra, at han spekulerer paa at komme ned og spise til middags.

MARIT

Det er vel tidlig endnu det. Bedst han er forsigtig.

INGEBORG

Du skulde vite, mor, hvad Einar og jeg har stridt sammen i alle disse uker. Og nu har jeg endelig vundet.

MARIT

Begynder du ogsaa nu at snakke i gaader om han Einar. Hvad er det du har vundet?

INGEBORG

Han har svævet i en forfærdelig stor misforstaaelse, mor. Men nu endelig begynder det hele at gaa op for ham.

MARIT.

Hvad er det, som endelig gaar op for ham?

INGEBORG

At han har tat feil. Det er underlig med det godes magt du. Efterhvert som jeg kunde fortælle ham om alt det store og vakre, som far gjør ... var det som han lidt efter lidt fik et nyt syn paa hele verden og han begyndte at komme sig og faa lyst til at leve igjen. Og nu ... nu! Aanei han maa fortælle dig det selv.

MARIT

Jo, det var sandelig paa tide, at ogsaa jeg. . . naa der har vi fremmedfolket. Gaa ut og fli dig, jente.

INGEBORG ut til venstre.

Det banker. Ind fra høire træder FRU THORA PAA LIDARENDE, PRESTEN, LENSMANDEN og FOLKEHØISKOLEBESTYREREN. Der hilses.

THORA PAA LIDARENDE

Er ikke han Knut Norby hjemme?

MARIT

Jo, der har vi manden.

NORBYEN

fra venstre, stanser, smiler.

Godmorgen. Det her er jo en hel storthings komité.

THORA PAA LIDARENDE

Det er saamæn det, som bedre er, Knut Norby.

NORBYEN

til lensmanden.

Er det lensmanden, som skal arrestere mig da?

LENSMANDEN

Min mund er forseglet.

NORBYEN

Eller presten, som skal omvende mig?

PRESTEN

Presten omvender desværre saa faa.

NORBYEN
til FOLKEHØISKOLEBESTYREREN.

Naa, saa er det vel folkehøiskolebestyreren da, som skal fortælle os no om fædrelandet og ho mor.

FOLKEHØISKOLEBESTYREREN

Vi har valgt os en kvindelig ordfører.

NORBYEN
ser paa FRU THORA.

Nei, ser vi det?

THORA PAA LIDARENDE

Ja, kjære Knut Norby — vi kommer her paa hele bygdens vegne.

NORBYEN

Naa da?

THORA PAA LIDARENDE

Og som De ser er vi sammensat av alle partier. Her er ikke blot Deres gamle venner.

NORBYEN

Nei du, skolebestyrer — og jeg, vi har jo ofte børstet hinanden . . . he, he.

De to rækker hinanden haanden.

THORA PAA LIDARENDE

Men denne gang syntes vi, at alle partiskranker burde falde og alt smaakjævl glemmes. Her gjælder nemlig noget meget, meget større, Knut Norby: vi kommer her paa hele bygdens vegne for at slaa en leir om Dem.

NORBYEN

Hvad?

MARIT

lavt

Ti stille da, Knut.

THORA PAA LIDARENDE

Her har været en stor tid for os alle, og intet menneske med hjertelag har kunnet andet end føle sorg og avsky over den bagvaskertrafik, som uvidenhet og ondskap har sat igang mod Dem, Knut Norby. De har været sværtet i bladene, og der har været sat ud rygter, saa ærerørige og nederdrægtige, at en mindre sterk mand kanske vilde bukket under. Pøbelen har været hidset løs paa dette nationale og stolte hjem, men alt, alt har De baaret med en styrke og en stolthed, som har imponeret os alle. Men den, som kjæmper mot det onde, han kjæmper paa hele sit lands vegne, og den som seirer, han vinder en national seir.

NORBYEN

Ja vist ja.

MARIT advarende.

Knut da!

THORA PAA LIDARENDE

Men nu er spørsmaalet, om ikke de mange bitre stunder, trods alt, har formørket Deres sind, Knut Norby, saa De herefter likevel er en anden end før. Det er derfor vi nu er her. Vi vil hilse fra den hele bygd, fra alle de hjerter, som slaar for Dem i taknemlighed over, hvad de har utrettet

for os alle. Og det skal De vite, Knut Norby, at netop denne smudstrafik mot Dem har bidrat til at rense og forklare Dem for folks øine, saaledes at De aldrig har staat saa hel, saa sterk og stolt, og med saa blankt vaapenskjold for Deres landsmænd som netop nu.

NORBYEN

til Marit.

Det er mig det der, mutter.

THORA PAA LIDARENDE

Og nu kommer vi her for at høre, om De vil ta tiltakke med et litet festmaaltid i kommunelokalet nu søndag? Vi er festkomiteen vi som nu staar her.

NORBYEN

om lidt, tørker sig over panden, puster ut.

Det var mye paa en gang det der.

MARIT

Ja, det er sikkert.

THORA PAA LIDARENDE

Og samtidig vil vi benytte anledningen til at hædre fru Norby. Vi kvinder forstaar kanske bedst, hvad hun har havt at staa i. En syk søn at vaage hos om natten, og om dagen at skulle være den trofaste støtte for en mand, som kjæmper ganske alene for ære og hjem.

MARIT

graater.

Aa ja. — Det har været en ond tid, det er vist.

THORA PAA LIDARENDE

Hvad svarer De nu, Knut Norby?

NORBYEN

Hm. Hvad jeg svarer? — Helst ingenting.

Forundring hos alle.

MARIT

Men du store verden, Knut.

NORBYEN

Ja, bevars — det er jo svært vakkert, men...

FOLKEHØISKOLEBESTYREREN

Ja, Knut Norby — det skal du vite, at trods al parti og meningsforskjel, saa har jeg hele tiden forstaat, at du havde ret.

NORBYEN

Javist, javist — det er jo storartet det hele, men.

PRESTEN

Er der et men?

NORBYEN

Ja, ser Dere, vi har en gammel budeie, som er død i nat. Først og fremst maa vi nu begrave hende.

MARIT

Nei, du Knut, du Knut.

THORA PAA LIDARENDE

Men kjære, det kan vel ogsaa gjøres.

LENSMANDEN

Ja, vi kjender alle din forelskelse i gamlingerne Knut. Men du faar ikke glemme os heller.

NORBYEN

Og desuten har vi jo en søn som ligger.

MARIT

Han er da bra nu igjen.

THORA PAA LIDARENDE

Ja, den kjække gutten. Jeg husker ham fra det første forhøret i vinter. Det gik ham saa nær, at han saa ganske dødblek ut.

MARIT

Akja — det var ikke morsomt at komme hjem den kvæld.

PRESTEN

Naaja, min kjære Norby — skal vi altsaa gaa med uforrettet sak?

NORBYEN

skjuler et smil.

Hør — har I ikke spurt Mads Herlufsen om han vil være med.

LENSMANDEN

Kjære — han Mads Herlufsen ligger jo tilsengs.

NORBYEN

straalende.

Hvad — hvad? Hvad siger du. Til — tilsengs?

LENSMANDEN

De sidste begivenheter har tat saa paa ham. — Særlig lagmandsretten.

NORBYEN

Tilsengs — nei det er storartet. Aa, Marit, hent en flaske vin. Av den bedste.

Marit ut.

Tilsengs, tilsengs!

slaar op en høi latter.

Au, au, Mads!

PRESTEN

Hvor har han det som værst da?

NORBYEN

Politisk gigt. Og saa er det galden. Aa, havde jeg saasandt nogen draaper at sende ham.

Medlidende.

Nei jasaa, i seng nu igjen. Stakkars dig Mads. — Hvor blev det av vinen?

FOLKEHØISKOLEBESTYREREN

Ja, dere to er nok fiender.

NORDBYEN

Vi — fiender! Nei, Herlufsen det er min bedste ven det. Den dag, han kreperer vil jeg ikke synes verden er en pipe tobak værdt.

FOLKEHØISKOLEBESTYREREN

Men er der ikke stadig krig mellem dere to?

NORBYEN

Bevars — men noen haandsrækning behøver vi da ikke her paa Norby. Det er netop den

skaden han gjør mig, som er saa vakkert av ham. For som regel, saa ender det jo med, at . . .

gnider sig i hænderne.

he, he!

THORA PAA LIDARENDE

At Norbyen vinder ja.

NORBYEN

Aa ja, synderlig tap har jeg jo ikke havt endnu.

LENSMANDEN

Og den krigen har varet i mange aar.

NORBYEN

Krig. Aanei, det har nærmest været et kortspil. Vi har siddet her vi to trold paa hver sin haug og spillet tvers over dalen — spillet ut skoge og gaarde og pengekriser og partier og valg imot hinanden. Og naar jeg taper, saa flirer han, saa det høres over sju prestegjæld. Og naar jeg vinder, saa maa han til sengs. Saa maa han aarelates eller sættes kopper paa — og nu — nu! Ha, ha, ha — Vinen?

Marit og Ingeborg bringer vin og glas. Der skjænkes i.

PRESTEN

Hør, Norby, et sidste ord! De skal komme paa den festen.

NORBYEN

Jasaa?

PRESTEN

Det var godt om folk fik anledning til at samles om en saa vakker tanke, uten partiforskjel. Og nu vil jeg skrifte for Dem. Fra først av trodde jeg sant at si, at Wangen var uskyldig.

NORBYEN

Nei?

PRESTEN

Men saa spurtes det jo, at Wangen blev mer og mer selvgod og hovmodig — at han mishandlet sin kone og stadig grep til mer og mer tvilsomme midler at forsvare sin sak med. Og den mand har ikke ret. Retten kan ikke gjøre en mand mer og mer simpel. Retten forædler. Derfor gik det snart op for mig, at han var skyldig.

NORBYEN

tar sit glas.

Skaal, kjære venner. Og tak, for I kom her.

Der skaales og drikkes.

NORBYEN

Og nu vil jeg si Dere én ting. Dere faar ikke gaa omkring og synes saa synd paa mig. Vi har klaret os bra og havt det godt og vel hele tiden, vi paa Norby.

PRESTEN

Naada, naada. Vær nu ikke fuldt saa hovmodig da, Knut.

NORBYEN

Men der er dem, som kanske har det værre. Jeg tænker paa hende, som sitter igjen efter Wangen — med smaabarna og skammen og fattigdommen. Det var bedre vi tænkte lidt paa hende. Du, prest, kunde faa istand en liste og en indsamling. Tegn mig for hundrede kroner. Tegn bare Knut Norby øverst paa listen for to hundrede kroner.

Forundring.

THORA PAA LIDARENDE

henreven i beundring

Du gode Gud!

LENSMANDEN

Skaal, Norby.

Presten og folkehøiskolebestyreren trykker hans haand.

MARIT

Ja, du Knut, du Knut.

INGEBORG

Det her maa Einar vite.

Ut til høire.

NORBYEN

som for at faa dem paa Dør.

Og saa faar Dere ha tak endnu engang.

PRESTEN

Tak for her. Men skal vi virkelig gaa med uforrettet sak.

THORA PAA LIDARENDE

næsten paa graaten.

Siger De nei, Norby?

NORBYEN

Tag pengene, som festen vil koste og gi dem til fru Wangen.

ALLE

Nei — hør nu. . . .

LENSMANDEN

Hver ting til sit bruk, Norbyen.

LAURA kommer.

NORBYEN

Ja, saa svarer jeg i morgen da.

PRESTEN

Godt, godt. Farvel. Lad ham nu ikke slippe da, fru Norby.

Alle siger farvel.

NORBYEN

følger dem til døren.

Farvel, farvel.

MARIT NORBYEN

da de fremmede er gaat.

Du kunde da gjerne følge dem ut.

NORBYEN

Aa, skidt!

MARIT

Siger du skidt!

NORBYEN

Aaja — her kommer disse kvaksalverne og skal lægge plaster paa, fordi Norbyen har det saa vondt,

saa vondt. He! jeg havde lyst til at hive dem paa dør, alle sammen. — Fest. Med sukrete taler og skryt og hykleri. Tror du jeg behøver sligt?

LAURA

Far, du kan tro, den gamle kjærringen blev henrykt, du.

NORBYEN

Naaja — har du været hos den enken? Kommer hun hid?

LAURA

Hun kom rent paa graaten, Far. Og hun flytter hit baade med katta og kua.

NORBYEN

Storartet.

MARIT sukker.

Jeg begriper dig ikke jeg, Knut.

LAURA

Nei, der er Einar!

MARIT

Hvad?

Fra høire kommer EINAR tilsyne i døren, blek, med tyndt helskjæg, fulgt av INGEBORG, som ser straalende fra far til søn.

NORBYEN

vakler uvilkaarlig baklængs og maa støtte sig til skrivebordet.

Hvad?

EINAR

ser sig om i stuen.

Hvor her er lyst . . .

INGEBORG sagte.

Gjør det straks, Einar.

EINAR om lidt.

Far!

gaar usikkert over gulvet, griper farens haand og synker pludselig i knæ og brister i graad.

Tilgiv mig, far!

MARIT

Nei, men ...

INGEBORG

folder hænderne, straalende.

Aa, gudskelov — endelig!

NORBYEN

kjæmper med sin sindsbevægelse.

Hør, gutten min. — Hør Einar, staa op!

EINAR

Jeg maa ha tat feil. Ingen er jo som du. Tilgir du mig, far?

NORBYEN

Reis dig, siger jeg. Du faar prøve at staa paa benene dine.

EINAR

Jeg har gjort dig uret, far. Jeg vet ikke min arme raad.

NORBYEN

Ti stille, gut. Nu faar du bare se til at faa helsen din igjen. Alt andet er no skidt. En stol, Ingeborg.

Hun bringer stolen, og NORBYEN hjælper ham til sæde i den.

MARIT

Men hvad er det her?

INGEBORG

Aa, mor, nu har jeg ikke bedt forgjæves.

MARIT

Hvad er det, siger jeg?

NORBYEN

Hvad det er? Jo, Laura, spring efter de der kvaksalverne, som var her.

LAURA

Kvak . . ?

NORBYEN

Ja den der deputationen for fanden. Si dem, at Norbyen kommer paa festen, si, gjerne i morgen den dag. Si dem det.

LAURA

En fest. Og skal jeg faa være med, far?

NORBYEN

Ja, bevars. Alle sammen skal være med.

LAURA

Men da maa silkekjolen min bli færdig, mor.

NORBYEN

Ti silkekjoler. Men kom dig nu avsted.

LAURA ut.

MARIT

Nei, du Knut!

NORBYEN

stiller sig op og betragter EINAR.

Er det bra nu da? Det er svært saa du har faat skjæg.

EINAR

smiler.

Jeg har ikke kunnet barbere mig.

NORBYEN

Bleknæb! Du trænger at drikke en tønde blod.

EINAR

som før.

Er det sant, du har bygget et lidet hus til mig paa sæteren, hvor jeg skal bo og komme mig i sommer.

NORBYEN

lunt.

Hvem har sladret om det?

EINAR

Jeg er ikke værdig til at ha en slik far.

NORBYEN

Du kan saa si, tosken min. Men jeg tror det er bedst, du kommer dig op og tilsengs igjen.

INGEBORG

Ja, kom med mig du, Einar.

EINAR

reiser sig og følger hende.

Farvel saa længe da.

NORBYEN

Og bred godt over dig. Bred godt over ham, Ingeborg.

EINAR og INGEBORG ut.

MARIT

Skal jeg holdes utenfor den her gaaden?

NORBYEN

tørrer sine øine.

Skidt i gaaden. Men nu skal jeg si dig noe. Nu begynder jeg for alvor at tro, at vorherre har staat paa vor side, Marit.

MARIT

Det ser ialfald ut som det hele vender sig til det gode for os. Og den her historien kan da tjene andre til et eksempel.

NORBYEN

Gudskelov og tak!

folder uvilkaarlig hænderne og siger opad.

Ja, tak da! Tak, fordi jeg fik gutten min igjen. Der er én, som er sterkere end alle deres streker!

MARIT

Ja, det er vist — der er en, som er sterkere.

NORBYEN

gaar frem og tilbake.

Du skal se, Marit, at her blir en ny tid her i bygda nu. Og jeg kan sandelig ha havt mine feil jeg og. Men jeg skal prøve om det ikke kan bli anderledes herefter.

MARIT

smiler.

Du faar bære over med mig ogsaa da, Knut.

NORBYEN

gir hende haanden, om lidt.

Men én ting kan jeg ikke forstaa du. Og det er at folk som han Wangen kan staa for retten og lyge. Gud hjælpe dem, som ikke har mere samvittighed.

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
3 0112 084202362